

Ἄρ. 1
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

1920

Γρόσια 25
Δραχμές 2

Ἠὲ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Π Σ

ΖΩΗ *****

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

***** (ΜΕΤΟΧΙΚΟ) *****

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ *

Διευθυντής ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΜΕΛΑΧΡΙΝΟΣ, Ταμίας ΝΙΚΟΣ ΣΑΝΤΟΡΙΝΑΙΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ : ΓΑΛΑΤΑ, ΟΥΖΟΥΝ ΧΑΝ 6

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ : Για ένα χρόνο Λίρες 2 1/2
Για 6 μήνες 1 1/2

Στα ερχόμενα φυλλάδια θα δημοσιευτούν :

Σπήλιον Πασαγιάννη : ΜΕΤΩΠΑ

Α. Μελαχρινού : ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ

1.— Τò έργο του Ζάν Μωρεάς

2.— Ο Καλλίμαχος και ο μοντερνισμός, κτλ. κτλ.

◆◆◆◆◆ **ΖΩΗ**

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ *****

***** ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ _____

_____ Α. ΜΕΛΑΧΡΙΝΟΣ

ΠΟΛΗ

Τυπογραφείον Κ. Ζεβίδου - «Βούρδουλα»

1920

Ἡ ΖΩΗ ξαναεκδίδεται μὲ τὸ ἴδιο πρόγραμμα πού εἶχε βγεῖ κι' ἄλλη φορά. Ἄν τότε εἶχαμε λόγους νὰ μὴν ἐξακολουθήσουμε τὴν ἔκδοσή της οἱ λόγοι αὐτοὶ σήμερα δὲν ὑπάρχουν πιά. Ἐξὸν ἀπὸ τὸ ὕλικὸ μέρος πὸ ἀσφαλίζει τὴν ἔκδοσή της γιὰ δυὸ χρόνια, Ἡ ΖΩΗ βλέπει σήμερα τὸν κύκλο της πολὺ πιὸ μεγάλο καὶ τοὺς φίλους της πολὺ πιὸ συμμαζωμένους γύρω της νὰ τὴ λαχταροῦν. Ὁ σπόρος πὸ εἶχε ρίξει μιὰ φορά ἔδωκε κάποιους καρποὺς καὶ οἱ νέοι φίλοι της μαζί μὲ μερικοὺς παλιούς πὸ εἶχαν σκορτίσει, θὰ μαζευθοῦν πάλι μὲ ἀγάπη γιὰ μιὰ ἐργασία πὸ ὁδηγὸ της θᾶχει τὴν εἰλικρίνεια.

Ἐπαναλαμβάνουμε ἐκεῖνα πὸ εἶπαμε κι' ἄλλοτε: Ἐκεῖνο πὸ μᾶς ἐνδιαφέρει μονάχα εἶναι ἡ ἀληθινὴ δημιουργικὴ ἐργασία πὸ σπόρος της εἶναι ὁ ἀγνὸς λυρισμός.

Πλάϊ σ' αὐτήν, μὲ τὸ μέγαλωμα τῶν σελίδων τοῦ περιοδικοῦ, θ' ἀφιερῶσουμε κ' ἓνα μέρος σημαντικὸ γιὰ τὴν κριτικὴ τῶν πρωτότυπων καὶ ξένων ἔργων. Ἡ δημιουργικὴ μετάφραση τῶν ἀρχαίων καὶ ξένων λογοτεχνιῶν εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ καλύτερα μέσα πὸ πλουτίζεται καὶ βοηθιέται τὸ ἄνθισμα κάθε νέας λογοτεχνίας καὶ γι' αὐτὸ θὰ προσπαθήσουμε νὰ παρουσιάσουμε μετὰ φρασες ὅσο μποροῦμε καλλιτέρες καὶ διαλεχτότερες.

ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΣ * * * * *

ΟΙ ΓΑΜΟΙ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ ΚΑΙ * * *

* * * * * ΤΗΣ ΣΕΛΗΝΗΣ

Ὁ Ἥλιος.

Ρώτησα, ξαναρώτησα,
νά βρω σε, ταξιδιώτισσα.

Πάγω στήν πέρα γειτονιά,
στη λίμνη τὴν ξομπλιάστρα.
— Μὴν ἦρθε νά πλουμήσει ἐδῶ,
τὸν οὐρανὸ μὲ τᾶστρα ;

— Πλούμισε κι ἀποπλούμισε,
χαιρέτισε κ' ἐδιάβη.
Σὰν τὴ φρεγάδα ἐκίνησε,
σὰν τὸ χρυσὸ καράβι.

Τρέχω στὸ ἄλωνι, πὸν χοροὺς
μαθαίνει ἢ χοροκόρη.
— Μὴν ἦρθε νά χορέψει ἐδῶ,
ἢ νιά, πὸν πέπλα ἐφόρει ;

— Χόρευε κι ἀποχόρευε
κ' ἔκαμε πλήθιους κύκλους,
πὸν ὡς ἔφευγεν, ἐρράντιζαν,
ξωθιές, μὲ ἀσήμιους σίκλους.

(Πάγω ρωτῶ μιά λεμονιά,
πὸν τῆς λιγούσαν τὰ κλωνιά,

— Πές μου, δεντρί μου φουντωτό,
ἐδῶ εἶναι ἢ κόρη πὸν ζητῶ ;

— Ἦρθε νά μοσκοβοληθεῖ
καὶ τὴν ἐρράντισαν οἱ ἀνθοί.

Μόσκισε κι' απομόσκισε
καὶ πήγε παρὰ πέρα,
γιὰ νέα δροσιά, γιὰ νέα ὀμορφιά
παρέκει πὺν ἑκαρτέρει.

Καὶ πᾶω καὶ πᾶω παρακεῖ,
σύρριζα πρὸς τὴ δεντρικὴ
καὶ μπαίνω σὲ περβόλι,
πὺν ἄνθαι κέμοσκοβόλει.

Καὶ βλέπω τὴν πὺν λαχταρῶ,
τὴν κόρη, στὸ ἀργυρὸ νερὸ
σὲ σκαλιστὸ χαβ. ὕξι,
τὸ ἀνθοκορμὶ νὰ λούζει.

Ἐλαμπε ὡς λιθομάργαρο
κἑλίγαιε σὰν καλάμι.
Κάθε δεντρὸ συγκλίνουσαν,
ἦσκιο γιὰ νὰ τῆς κάμει.

— Νυφούλα μου, πὼς νὰ σε πῶ,
πὼς νὰ σε παραμοιάσω,
μοῦ πληθοανάβρυσε ἡ ψυχὴ
κι ἄχει ὡς μυριόπνοο δάσο.

ΟΙ ΗΛΙΟΚΟΡΕΣ * * *

Ἡ πρώτη

Πρῶτο ἦρθε στὴν πόρτα μου,
— Πιό; — Τὸ καραμπάσι
τὸ φλησκοῦνι τὸ ἀμπωχίε
νὰ πρωτοπεράσει.

Κι ὄλα τ' ἄνθη τρέμοντας
μὲ χερᾶκια ὀλόρτα,
ἔκρουσαν ἀνάλαφρα
τὴν ἄραχνη πόρτα.

Τὸ κεφάλι ἀσήκωναν,
σὲ ἦχο παλιᾶς ρίμας
κ' ἔλεαν.— Δὲ ξεχάνουμε
τὴν ὑπόσχεσή μας.

Κι ὡς τὰ φυλλοκάρδια μου
κάτι ἔμοσκοβόλα.

— Εἶναι ἡ ὥρα. Ξύπνησε!
κρυφὰ μὲ εἶπε ἡ βιόλα.

Καὶ τὰ μάτια ὡς τᾶνοιγα
— πρὸς θὰ τὸ πιστέψει! —
μπρὸς μου, ὃ πὺν ὄνειρεύουμον
ἄστραφτε σὰ σκέψη.

Ἡ δευτέρα

Τῶ εγα' — Ἄν θὰ μ' ἔπερνε
γιὸς τοῦ βασιλέα,
τρὶα παιδιὰ θάκαμα
ὀμορφα ὡς ἰδέα.

Τὸ ἔνα, ὅπως νειρεύτηκα
σὰν ἀληθινό,
θᾶχει πὰ στὸ γλέφαρο
τὸν αὐγερινό.

Κι ὅπως τὸ φαντόχηκα,
— μὲ καλὸ ἄν μὲ πάρει! —
θᾶχει πὰ στὸ μέτωπο,
τὸ ἄλλο, τὸ φεγγάρι.

Μὰ ὅπως τὸδα μιὰν αὐγή,
θὰ λάμψει τὸ βασίλειο,
γιατὶ θᾶχει τὸ στερνό,
πρόσωπο τὸν Ἥλιο!

Ἡ τρίτη

Σὰν ἔδωκε χορὸν ὃ γιὸς τοῦ ρήγα,
ἀκάλεστη κι ἐγὼ ἡ Σταχτοπαίπαιλη πήγα.

Πρῶτη βραδιὰ τὸν οὐρανὸ βάζω μὲ τᾶστρα,
σὰ λείμονιὰ ὀλοφούντωτη στὴ γλάστρα.

Τὴ δευτέρα τὴ γῆς μὲ τὰ λουλούδια,
δρυσόβολα σὲ μύρα καὶ σὲ χνούδια.

Φορῶ τὴ θάλασσα, τὴν τρίτη, μὲ τὰ ψάρια,
μὲ ἀκροπρεπίδια ἀπὸ μαργαριτάρια

Κι ἀφήνω στὸ ρηγόπουλο μεράκι,
τὸ χρυσοκέντητό μου πασουμάκι.

Καὶ τὸ
πᾶω

ἡ ἀερογείαση μὲ τὴν ὀμορφιά

ΤΟ ΕΠΙΘΑΛΜΙΟ * * * *

Ὁ κύκλος τῶν ἀγοριῶν

Ὁ κύκλος τῶν παρθένων

ΣΤΡΟΦΗ Α΄.

Τάγτρια.

Σὲ μιὰ μηλιά, πού ὁ ἥλιος ἐφίλα,
χρυσοπορφύριζαν δυὸ μήλα.

Οἱ παρθένες.

Στίς πιὸ ψηλὲς κορφὲς θὰ τᾶδες,
νά μὴν τὶ φτάνουν τρυγητάδες.

Τάγτρια.

Στὴν ἀκριαν-ἀκρια, στὸ ἀποκόρφι,
σοῦ ἐμέστωναν οἱ ἀφράτοι κόρφοι.

Οἱ παρθένες.

Μὰ οὔτε τοῦ ἀθέρα τους τὴν ἄχνη
κανεὶς δὲ θᾶλεγε πού ἀδράχει,
μόνο ἐλαχτάραγε κ ἐθώρα,
πού ὠρίμαζε ἡ μοσχάτη ὀπώρα.

Τάγτρια.

Μέρα μὲ τὴ μέρα
καθεμιὰ ἐκαρτέρα,
στὴ μηλιά τὸ ρήγα,
πού θὰ τὴν ἐτρύγα.

Ὁ γαμπρός.

Νὰ τὰ κόψω ὡς θέλησα
βόμβησε μιὰ μέλισσα
κ εἶπε, πού τὰ ἐκράτει
τὴν ἀνάσα ἀκνάτη.

Ἡ νύφη.

Νύφη καθαλίρισα,
τὰ παλιὰ ἐλαχτάρησα.
Δυὸ μήλα μοσχάτα,
σὴν πού ἀφήνω στράτα,
ρίχνω, τόρα χώρα,
κι ἀκλουθοῦν τάγτρια.

ΣΤΡΟΦΗ Β΄.

Ὁ κουμπάρος.

Πρώτα-πρώτα ἐφρόντισα
νά ναι ἡ νύφη ἀρχόντισσα.

Ὁ χορός τῶν ἀγοριῶν.

— Πέξα, νύφη μ' πέξα,
πέξα.

Ἡ νύφη.

— Δὲν πεξεύω.

Τὸ τάμα μου γυρεύω,
τὶ ἔχω τρανὴ χάρη,
χάρη ἀπ τὸ νουνό μου,
τὸ ξακουστὸ λυράρη.

Ὁ χορός τῶν παρθένων.

Κάτω ἀπὸ τὸ λάνθιστο,
νουνέ, τὸ σαλκίμι,
τάξε, κάτι ἀχόπρεπο
κι ἄξιο γιὰ τὴ μνήμη.

Ὁ κουμπάρος.

Μιὰ σακκούλα μὲ ἄσπρο ἀτλάζι,
πάντα μὲ χρυσάφι πλέρια,
πού ποτὲ νὰ μὴν ἀδειάζει
κι ἂν σκορπᾷ μὲ τὰ δυὸ χέρια.

Ὁ χορός τῶν ἀγοριῶν.

— Ἀπ τὸ ἄλογο τὸ ἀερόποδο
πέξα, νύφη μ' πέξα.
Πεύκια στρώνω νὰ παιεῖς
γαρούφαλα κρεμίζα.

Ἡ νύφη.

Δὲ πεξεύω, καμαρόνω,
σὰν τὸν ἀνθισμένο κλώνο.
Τὸ μαγνάδι πρὶν σηκώσω
τῆς αὐγῆς πού κλεῖ τὴ δρόσο
καὶ στὴ γῆ πόδι πρὶν βάλω
χάρισμα γυρεύω κι ἄλλο.

Ὁ κουμπάρος.

— Πέξα ρόδο, πέξα κρῖνο,
κι ἄλλο χάρισμα σοῦ δίνω.

Ὁ χορὸς τῶν παρθένων.

Τάξε, κύρ νουνέ,
τάξε, κύρ κουμπάρε!

Ὁ κουμπάρος.

Γιὰ ἐσέ, ὑπερήφανο παγώνι,
τάζω τὸν ἄφαντο μανδύα,
τὰ σώματα ποὺ ἐξαυλόνει
σαρκόνοντας τὴ φαντασία.

Ὁ χορὸς τῶν ἀγοριῶν.

Πέζα, τρεμόειδη νύφη μου,
σὲ ἦσκιο δειτροῦ περιήρημου.

Ὁ χορὸς τῶν παρθένων.

Δὲν πεζεύει. Καμαρόνει,
σὰν τὸ πλουμερὸ παγώνι.
Γιὰ νὰ κοιμηθοῦνε ἀντάμα
πὺρ τρανὸ γυρεύει τάμα.

Ὁ κουμπάρος.

Πέζα, κρουσιτάλλινο ἀιθογυάλι,
κ' ὑλόσχεση σοῦ δίω κι ἄλλη.

Οἱ δύο χοροὶ μαζί.

Τάξε, κύρ νουνέ,
τάξε, κύρ κουμπάρε,
μένα στερνὸ ν α ἰ
τὴν καρδιά της πάρε.

Ὁ κουμπάρος.

Τὸ μαγικὸν αὐλό, ποὺ ὅποιος λαλήσει
σέρνει τὸν κόσμον σὲ θεϊκὸ μεθύσι
κι ἀνθρώποι, ζῶα, στοιχιά κι δέντρα
θὰ ὀρχιούνται σὲ ν ἄχό σου, ἀφέντρα!

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΜΕΛΑΧΡΙΝΟΣ

Μία ποίηση καρὸ ψυχῆς κ' αὐτοῦ τοῦ κόσμου.
Κ' εὐδαίμονα. ἔδωκεν ἡμεῖς →
ἐπίσημα ὁμοιοπαλαμῆς. *

ΚΑΛΟΚΑΡΔΗ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Παραπλανήθηκα μέσα στὰ δάση
τῆς Βασιλικῆς κείνο τὸ δειλινὸ τοῦ
Σεπτέβρη. Ἐπῆρα τὸ δρόμο ποῦ μοῦ
εἶπε ὁ δασοφύλακας κ' ἔφτασα στὴ
θρύση τοῦ Δράκου. Ἐκεῖ ἔπρεπε νὰ
πάρω τὸ μονοπάτι καὶ νὰ βγῶ στὸν
Ἄϊ-Δημήτρη γιὰ νὰ πέσω στὶς
λάκκες τῆς σίκαλης ὅθε κοντὰ εἶ-
τανε καὶ οἱ στάνες ποῦ γύρευα.
Ἐπέρασα ἀπὸ πυκνὸ πευκόνα, ἐ-
βγήκα σὲ κορφὴ βραχερή, ἔπου φύ-
τρωνε ἓνα χόρτο πυκνὸ καὶ ἀγγα-
θερό. Κεπάδι κοράκια τριγύριζαν
στὰ γκρέμα κρίζοντας. Σύννεφα
πυκνύνανε στὶς ψηλὲς κορφές τοῦ
Ταῦγετου καὶ ἓνας ὄγκρος ἀγέρας
ἄρχισε νὰ φυσάει. Πῆρα ἄλλο μο-
νοπάτι, γιδόστρατα, γιὰ νὰ βγῶ στὸ
πέρα καταράχι ν' ἀγναντέψω μὴ
λάχει καὶ φαίνονται οἱ στάνες· κα-
τέβαινα τὴ γλυστερὴ πλαγιά· μὲ τ'
ἀρηὰ πεῦκα, γλυστερὴ ἀπὸ τὶς ξε-
ρὲς θελόνες τὶς πευκίσαιες. Σὰν ἐρο-
βόλησα στὸ ρέμα εἶδα ἓνα γέρο μέ-
σα στὸ μικρὸ δασάκι ποῦ πάλευε νὰ
σύρει ἓνα μουλάρι ἀπὸ τὸ καπίστρι.
Τὸ μουλάρι φαίνεταν ἀχαμνισμένο
καὶ πολὺ ἄρρωστο. Ἐγερνε τὸ κεφάλι
κρεμαστὸ στὴ γῆς, μάκραινε ὁ
λαιμὸς του λιανεμένος, πετοὶ καὶ
νεῦρο, καὶ δὲ φαίνονταν τὰ γουθω-
μένα του μάτια. Ἀπὸ τὰ ρουθούνια
τοῦ τὰ μαραγγιασμένα στάλαζε κί-

τρινὸν ὄγκρὸ στὰ καπούλια του κά-
θονταν χοντρές θρασιμόμυγες καὶ
στὴν αὐρὰ του, ποῦ ἐχώνευε μέσα
στὰ λαγούμια τὰ πισινά. Τὰ πλει-
ρά του τεντώνονταν καταβόξω, καὶ
τόσο σούρωνε τὸ πετοὶ καταμέτα
ποῦ ἐφαίνονταν πῶς θὰ τὸ σπάσουν
νὰ πεταχτοῦν.

— Ντὲ ἔρμι! ντὲ ψαρή! Τοῦ
φώναζε ὁ γέρος καὶ τὸ τράβαι ἀπὸ
τὸ καπίστρι γιὰ νὰ τὸν ἀκολουθαίει·
μὰ κείνο δὲν εἶχε ἦπατα, ἔγερνε κα-
ταγῆς τὸ κεφάλι καὶ λύγιζε τὰ πι-
σινὰ πόδια κολώνοντας. Ἐτράβηξε
νὰ τὸ σύρει πάλι ὁ γέρος μὲ τοῦ
κάκου ἔβαλε δύναμη καὶ τούτη τὴ
φορὰ γιὰ τὸ μουλάρι γονάτισε καὶ
ξαπλώθηκε στὴ γῆ, σὰν φόψιο τώ-
ρα, ἐγάνοντας βαριὰν ἀνασσή. Ὁ
γέρος ξανατράβηξε τὸ καπίστρι, τὸ
τίναξε· μόνον τὸ κεφάλι του ἐσάλειψε
ἀπάνω στὰ ξερὰ φύλλα τῆς ρεματι-
ᾶς, καὶ τ' ἀπίθωσε πάλι χάμω, καὶ
χύθηκε τώρα περισσότερο τὸ κίτρυ-
νο ὄγκρὸ ἀπὸ τὰ ρουθούνια. Ὁ γέρος
τότε πῆγε σιμά του, ἔσκυψε, τοῦ
χαίδεψε τὸ κεφάλι, πῆρε ξερόκλα-
δο καὶ τοῦ διώξε τὶς θρασιμόμυγες.

— Τί ἔχεις ψαρή μου; Τί μοῦ
παθες ψαρή μου; εἶπε κλαψιάρικα.

Καὶ τὸ μουλάρι φάνηκε πῶς ἀ-
νακύλησε στὶς γούβες τοὺς τὰ θολω-
μένα του μάτια καὶ τὸν κύταζε θα-

θιά. Και ο γέρος το χαιδεύει. Είτα-
νε ένας γεροντούλης κοντός κι' άχα-
μνός, με μαλλιά που πέφτανε φα-
ρά στ' αυτιά του και στο σβέρκο
του. Είχε στο κεφάλι δεμένο ένα
μπλάβο μαντήλι, κι' φροούσε μα-
κρύ χοντρό πουκάμισο από δίμυτο
γεράνιο, δεμένο στη μέση με άσπρο
μάλλινο ζωνάρι, και στα πόδια είχε
γουρνοτσάρουχα. Έβουσε το καπί-
στρι του μουλαριού σαν εξύγασα,
και χαιδεύοντας στερνή φορά το
κεφάλι του, σηκώθηκε και με χαι-
ρέτησε πικραμένος λέγοντας.

— «Πάει το κακόμοιρο! δέν έ-
χει ζωή· δεκατέσσερα χρόνια με
δούλεψε.»

— «Μά τι έχει γεροντά μου, τότε
ρώτησα.

— «Μαράζι έχει ένα μήνα τώρα
δέν τρώει δέν πίνει. Τό φερα δώ
που είναι καλή βοσκή, μά του κά-
κου. Πήρα εκείνο το πουλάρι βλέ-
πεις, που κάλλιο νάν μὴν τό παιρ-
να· και από τότες τούτο κατάπεσε·
είναι και γερατειά βλέπεις.»

Και ο γέρος γύρισε και κύταζε
το μουλάρι κρατώντας σταυρωμένα
τά χέρια και σωμαίνοντας. Και ο-
πως ήσκιωνε ο τόπος από τα συγνε-
φιάσματα τώρα φαίνονταν ή ύψη του
βαρυθλιμένη, και στα μικρά μαύρα
του μάτια έβούρκωνε το δάκρυ. Το
άχαμνό του πρόσωπο με τή γυριστή
λιανή μύτη και τ' άρηά γενάκια τα
σγουρεμένα είχε μιάν άγιοσύνη, και
ο τρόπος που στεκότανε άπάνω από
το μουλάρι, έτσι με σταυρωμένα τα
χέρια και γυρμένο το κεφάλι κατα-
μπρός μου έφερε σεδασμό και δέν
έμιλησα. Πουλιά τσιτσιζάνε γύρω
στα δασοτόπια, και τα κοράκια γυ-
ρίζανε άπάνω από το καταράχι,

κράζοντας μέσα στη σιγαλιά φρι-
χτές κραξιές πείνας. «Ο άέρας φύ-
σαι δυναμωμένος, λύγιζε τις κορφές
και βούζανε τα πεύκα και τα έλα-
τα· μιá δαδίσια μυρουδιά γιόμιζε
γύρω σαν έπαυε κάθε φύσημα για
λίγο. Μιá άρηά ψυχάλα άρχισε να
πέφτει. Και ο γέρος ξεσταυρώνοντας
τά χέρια, κούνησε το κεφάλι και
είπε.

— «Κακόμοιρε ψαρή θά σε ζάνε
τά κοράκια.

Και δακρυσμένος γύρισε κατ' έ-
μένα. — «Για που άφεντικό;

— «Παραπλανήθηκα· έρχομαι από
το Καρτίλιο, από την καλύβα μου,
και γυρεύω τις σιάνες να παραγγεί-
λω γάλα και τυρί χλωρό.

— «Μά οι σιάνες πέφτουνε τον
κατήφορο, μιá ώρα από δώ. Τώρα
δέν προκάνεις· κι' έρχεται και βρο-
χή· θά φέρει νερό· μόνο σαν αγα-
πās κόπιασε να πάμε στην καλύβα
μου που είναι δώ κοντά, και σαν πε-
ράσει το νερό φεύγεις.»

Δέχτηκα.

— «Ήθελα να πάρω το έρμο
στην καλύβα, μά δέν δύνεται· ή γυ-
ναίκα σκούζει: Έσύ γέρο τό φαγες
τό μουλάρι! Τι και πώς τό φαγα
Πές μου σαν είσαι χριστιανός· δέν
δύνεται βλέπεις· τό τράβηξα, τό
χούγιαξα, μά δε δύνεται, σαν τον
άνθρωπο και κείνο έπεσε, κατάπεσε
κι' εκεί θά μείνει να τό φάνε τα
κοράκια· και μή δέν τό λεγα τής
γυναίκας; Μήν πάρουμε γυναίκα
τό πουλάρι, μήν τό πάρουμε, κείνη
όχι θάν τό πάρουμε· να τώρα πάει
ο ψαρή· κακόμοιρε ψαρή! δεκα-
τέσσερα χρόνια άγωγιότης· κουδά-
λισα σανίδες από τα νεροπρίονα
στο γιαλό με δαύτο μελεούνια, χίλιες

πολιτείες θά χτίζανε με δαύτες,
έχουμε βλέπεις έδω και την καλύ-
βα, σπιτάκι να είπης, έχουμε και
λίγα ζωντανά, σπέρνουμε και τις
λάκκες μας· καθόμαστε βλέπεις
ώς τον όχτώρη έδω στα θουνά·
άσπε ρωθολάμε στο χωριό, σκίζουμε
και δαδί από τα πεσμένα δεντρά και
κάτι βγάνουμε βλέπεις· σκίζουμε
δαδί, σκίζει και ή γυναίκα να είπω.
Έκανα και τον άγωγιότη και κάτι
όφ.λος είτανε στα περασμένα· μά
τώρα γεράματα· γέρασε κι' ο ψα-
ρής βλέπεις· και ή γυναίκα γύρευε
ν' αγοράσουμε πουλάρι· ήρ έ γυναί-
κα δε μάς βγάνουσε τα σοδήματα·
όχι λέει, θάν τ' αγοράσουμε στο πα-
νηγύρι του Μιστρά. Ο' ανταγορά-
σουμε σαν τό λές· άμ με τί; χάε,
χάε, μάζεψε ή γυναίκα σκκεύλα·
σκίζει βλέπεις δαδί, ξενοδουλεύει
βλέπεις κιόλα, κάτι μάζεψε, και να
που πουλήσκιμν και τρεις γίδες, κι'
ένα λαχίδι, και τ' αγοράσε ή γυ-
ναίκα· τι να τής είπει τώρα κανέ-
νας; Τι να τής είπει; Τα κατα-
φέρνει βλέπεις· μά τον ψαρή λέει
σύ τον έφαες γέρο· μπά που να με
φάει ή γής, μά τι του καμα γώ
και τον έφαγα;

Φτάναμε στην καλύβα, ένα σπι-
τάκι χτισμένο με ξερολίθι και σκε-
πασμένο με φλοῦδες πευκίσιας· κα-
πνός έβγαίνει από τή σκεπή· και θό-
λωνε την πόρτα· λίγα γίδια μαζεύν-
τανε γύρω από την καλύβα, στην
μικρήν αύλή περιφραγμένη από ξε-
ρά κλαδιά έλατίσια. Άκούσαμε
μιá φωνή πνιγμένη, σαν κάποιος
νάκλαιε.

— «Τό δειρε πάλε το κορίτσι, εί-
πε ο γέρος.

Έμπήκαμε στην καλύβα· ο κα-

πνός από τή φωτιά θόλωνε τα μά-
τια και τα δάκρυζε.

— « Έδω κάτσε άφεντικό, στις
σανίδες που είναι ή μάννα σου μω-
ρη Σοφιά; Έσύ κλαίς; ρώτησε ο
γέρος, πκοκίζοντας να ιδή το κορί-
τσι μέσα από τον καπνό και σκύ-
βοντας.

— « Δέν κλαίω γώ, άποκρίθηκε
το κορίτσι, μά κοπέλα ως δεκα-
πέντε χρονώνε ψιλόλιγνη, με κα-
στανά μαλλιά δεμένα πλεξίδα γυ-
ρισμένα σα στεφάνι γύρω στο κε-
φάλι.

— Μπάρμπα Δημήτρη, από το
Θεό και στα χέρια σου! φώναξε
κλαψιάρικη φωνή από τή σκοτει-
νότερη άκρη τής καλύβας.

Μιá ξεραγγιανή κοντή γυναίκα,
με μπαλωμένο φουστάνι, ξεθηλυ-
κωμένο σκουτι όμπρός στα στήθια,
που φαίνονταν λιγδωμένο δίμυτο που-
κάμισο να ξεχειλίζει και να δια-
φαίνεται ή άρχή του κόρφου της. Το
πρόσωπό της είχε νυχιές στα μά-
γουλα και στο λαιμό. Τα χείλια
της άχνά και ζαρωμένα τρέμανε·
τά μάτια της βουρκώνανε.

— «Ώχ δε βαστώ, δε βαστώ, εί-
πε και γειρε το κεφάλι πλαγιαστά
σαν σακατεμένη.

— «Μωρή τί έστάθηκε; γιατί
είσαι δεμένη κακομοίρα; ρώτησε ο
γέρος.

— «Η γυναίκα σου, μπάρμπα
Δημήτρη, άδικα των άδικων.

Ο γέρος σώπασε σαν άκουσε
πώς τήν έδεσε ή γυναίκα του. Το
κορίτσι με κύταζε ντροπιασμένο και
χαμογέλασε. Το ρώτησα σιγά γιατί
τήν έδεσεν ή μάννα της τή γυ-
ναίκα και μου είπε δειλιασμένη·

— «Μάς εκλεψε, λέει, τή γίδα.

Τὴν ἔπιασε, λέει, ἡ μάννα νὰ μᾶς κλέβει τὴ γίδα μας.

— «Τὸ παιδί μου, ἄχ τὸ παιδάκι μου! ἔσκουζε μὲ πόνο ἢ γυναῖκα, κι' ἀναταράχτηκε πασχίζοντας νὰ λυθῆ· εἴτανε δεμένη μὲ τριχιά μὲ τὰ χέρια πίσω στὸν κορμὸ ποῦ στήριζε τὴν καλύβα.

— «Τὸ παιδάκι μου θὰ πουντιάσει! Τὸ παιδί μου, γέρο Δημήτρη, τὸ παιδί μου, ξεφώνιζε ἢ γυναῖκα.

— «Τώρα νὰ σὲ πετροχωνιάσω γώ, τώρα! μούγκρισε βρειὰ γυναίκα φωνὴ στὴν πόρτα τῆς καλύβας, καὶ μπῆκε μέσα ψηλόκορμη στιβαρὴ γυναῖκα, μελαχρινὴ μ' ἀντριχιές πλάτες. Ἐβγαλε βαθιὰ ἀνάσα καὶ ξεζαλώθη μιὰ νάκα.* Φωνὴ μικροῦ παιδιοῦ κλαφιάρισε.

— «Τὸ παιδί μου, Θέ μου, Δημήτρη θὰ πούντιασε! εἶπε ἡ δεμένη γυναῖκα τεντώνοντας ὅσο δύνετανε τὸ λαιμὸ γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ ἰδῆ κατὰ τὸ παιδί.

— «Σκασμὸς στρίγγλα! Ποῦ εἶσαι καὶ σὺ γιὰ ν' ἄχῃς παιδί! μούγκρισε ἡ Δημήτρη ἀνασκουμπώνοντας τὰ πλατιά ἀλατζένια τῆς μανίκια· τὰ ρουθούνια τῆς ἀνοιγόκλεινανε γλήγορα, σπιθίζανε τὰ μάτια τῆς, δυὸ μεγάλα καστανὰ μάτια μὲ φλεβίτσες κόκινες στ' ἀσπράδι. Τὰ μαλλιά τῆς πέφτανε ξέπλεχα στοὺς ὤμους, κοντὰ, καὶ τρίχες εἴτανε στὸ πρόσωπο.

— «Μὲ συμπαθᾶς ἀφεντικό, εἶπε γυρίζοντας κατὰ μένα ἡ Δημήτρη. Εἶναι μιὰ κλέφτρα, μιὰ

* Μιὰ προβιά τετράγωνα κομμένη στὶς δυὸ μακρότερες πλευρὲς εἶναι περαμμένα δυὸ ξύλα, ραμένα· βάνουν μέσα τὸ παιδί καὶ τὸ ζαλνόνται.

μπομπὴ ἀπὸ τὴν Ἄρνα. Τὴν ξέρω γυρίζει στὸ δάσο μὲ λοτόμους· τὴν πρόφτασα τὴ γεθεντισμένη τὸν κατήφορο ποῦ ἔσαιρε τὴ γίδα. Τὴν ξεμονάχιασε. . .

— «Ὅχι, Δημήτρη, ἔτσι νάχουμε καλὸ, ὄχι. . . σοῦ δοκίμομαι στὸν ἄϊ Λιά, ὄχι. . . τὴν βρήκα πλανεμένη καὶ τήραξα νὰ στὴν φέρω. . .

— «Βούλοστο σοῦ εἶπα· σὲ ξέρω ποιά εἶσαι. . . μὰ δὲ φταῖς ἐσύ. . . φταίει ὁ στριγλόγερος ποῦ ἀφίνει μοναχὰ τὰ ζωντανά. . .

— «Τι φταίω πάλε, εἶπε δειλὰ ὁ γέρος καὶ μὲ κύταξε.

— «Θὰ σοῦ δείξω γώ τι φταῖς. Θὰ σοῦ δείξω. . . Σύμπησε τὴ φωτιά μου ρὲ ἐσύ καὶ μὴν ἐσάστισες», εἶπε στὸ κορίτσι δίνοντάς του μιὰ σπρωξιά στὴ πλάτη. «Θὰ σοῦ δείξω γώ καὶ σένα κλέφτρα. Ὅποῦ λὲς ἀφεντικό, ἢ καλιακούδα, μάννα λέει καὶ τούτη ποῦ νὰ μανιάσει, ἄφισε τὸ παιδί τῆς μέσα στὰ δασόκλαδα, τοῦ λυσε τὴ φασκιά καὶ βωβόλησε τὸν κατήφορο κατὰ τὸ βέμα νὰ δέσει μὲ τὴ φασκιά τὴ γίδα· τὴν ἔδεσε ποῦ λὲς, ἢ καλὴ σου, καὶ τὴν ἔσουριε νὰ τὴ δέσει στὸν κέδρο ἐκεῖ κοντὰ, νὰ ζαλωθῆ ὕστερα τὸ παιδί, νὰ πάρει καὶ τὴ γίδα, νὰ φύγει. Τὴν πρόκα-να στὸ βέμα, τὴ βούτηξα στὸ βέμα τὴν ἔθεσα πιστάγγωνα, τὴν ἔφερα δὴ ποῦ τὴ βλέπεις. Τὴν πελέκησα καὶ θὰ τὴν πελεκήσω. Τὸ παιδί μου! Τὸ παιδί μου! ἔσκουζε ἢ καλιακούδα ποῦ νὰ θάνω μὲ νοῦ μου πῶς εἶχε τ' ἄμοιρο παιδί ἀφιμένο μέσα στὰ κλαδιά· τὴν ἔσυρα ἐδῶ, καὶ φώναζε πάντα σὰ λυσοασμένη: Τὸ παιδί μου! Δημήτρη, τὸ παι-

δί μου, θὰ τὸ πάρεις στὸ λαιμὸ σου! Μωρὴ στρίγγλα τῆς λέω τότε, ποῖο παιδί σου; ποῦ εἶνε το μωρὴ; Τότες μοῦ τὸ εἶπε ποῦ τόχε χωμένο. Πῆγα τρεχάτη, γιὰ νὰ μὴν τόχω κρῖμα, ἀφέντη μου, καὶ νὰ τὸ κακόμοιρο τόφερα μούσκεμα ἀπὸ τὴ βροχή. Φέρε Σοφιά ἕνα σκουτὶ νὰ τὸ τυλίξουμε μὴ λάχει καὶ πουντιάσει τὸ ἔρμο καὶ ξεραθῆ.»

Ἡ κοπέλλα χαιράμενη ποῦ ἔβλεπε τὸ μικρὸ, ἔτρεξε καὶ ἔφερε ἕνα μάλλινο σκουτὶ. Ἡ Δημήτρη κράτησε στὴν παδιά τῆς τὸ παιδί σὰν τόβγαλε ἀπὸ τὴ νάκα, καὶ βγάνοντάς του τὰ κουρέλια ποῦ εἴτανε τυλιγμένο τὸ δῖπλωσε μὲ τὸ μάλλινο σκουτὶ.

Ἡ δεμένη γυναῖκα μουρμούριζε ὦρα: «Παιδί μου, παιδάκι μου. . .» Εἴτανε ἕνα παιδάκι ἀχαμνοῦλι, μένα κεφαλάκι χλωμὸ, μὲ δυὸ ματάκια κοτίσια. Τὸ κράτησε στὴν ποδιά τῆς ἡ Δημήτρη, τὸ χαιδολόγησε καὶ τοῦ λεγε λόγια ποῦ οἱ μαννάδες λένε στὰ μικρά. Ἡ κοπέλλα ὀλόχαρη τὸ κύταξε καὶ χαμογέλασε εὐτυχισμένη.

— «Τὸ μουλάρι ψωφάει τ' ἀποσπεροῦ, μουρμούρισε ὁ γέρος.

— «Ἐαφνικὸ νὰ σοῦ ρῆθῃ γερὸ στριγγλε· τό φαγες. Ψωφάει λέει; Τὶ τοῦ καμες πάλε; Γιατὶ δὲν τό φερες;

— «Δὲν δύνεται ψωφάει σοῦ λέω δὲν τοῦ καμὰ τίποτα· νὰ τὸ εἶδε καὶ τ' ἀφεντικό. Εἶπε ὁ γέρος καὶ μὲ κύταξε σὰν νὰ γύρευε νὰ τὸν προστατέψω

— «Τὸ κακόμοιρο θὰ ψωφίση. Εἶναι κακά.» Εἶπα βλέποντας κατὰ τὴ Δημήτρη.

— «Τὸ ψωφίσε ὁ γέρος ἀφεντι-

κό, τὸ γλωσσόφαγε· μὴν πάρεις γυναῖκα πουλάρι τι θὰ ψωφίση ὁ ψαρῆς; μὴν πάρεις γυναῖκα πουλάρι τι θὰ ψωφίση ὁ ψαρῆς; μ' ἔφαγε λέγοντας μου.»

— «Λύσε με Δημήτρη μὲ νὰ παγαίνω, λύσε με τί ἐνύχτιωσα κιόλα,» εἶπε παρχαλεστικὰ ἡ δεμένη γυναῖκα.

— «Μὴ μιλᾶς μὴ σὲ πνίξω παληόσκυλα! Νὰ σὲ λύσω κιόλα, νὰ σὲ λύσω· μάννα λέει, μάννα!» Εἶπε ἡ Δημήτρη κουνόντας τὸ κεφάλι. Ἡ Δημήτρη πάσχιζε τώρα νὰ δόσῃ λίγο γάλα τοῦ παιδιοῦ ἀπὸ ἕνα φλασκί· κεῖνο δὲν τὸ δεχότανε· Ἡ δεμένη γυναῖκα δάλθηκε νὰ κλαίει καὶ νὰ μοιρολογαί.

— «Λύστη τώρα καὶ σὺ καλότυχη» εἶπε συγκινημένος ὁ γέρος.

— «Νὰ τὴ λύσω, αἶ; Ψυχοπονίεσαι τοῦ λόγου σου; Τώρα νὰ σοῦ δείξω! Εἶπε ἡ Δημήτρη μὲ θυμὸ, ἄφισε χάμου τὸ παιδί, ἄδραξε τὸ γέρο ἀπὸ τὸ μανίκι καὶ τὸν ἔσπρωξε κατὰ τὴν πόρτα τῆς καλύβας.

— «Ὅξω ἀπὸ τὴν καλύβα, ὄξω!» Μούγκρισε. Ὁ γέρος βγήκε κουνόντας τὸ κεφάλι θλιβερά.

— «Παληόστριγγλε μοῦ ψυχοπονίεσαι σὺ. Θὰ σὲ ψήσω κακομοῖρα, φώναξε κατὰ τὴ δεμένη γυναῖκα ἡ Δημήτρη φοβερίζοντας τῆς μὲ τὸ ἀνασκουμπωμένο χέρι τῆς, καὶ ζυγόνοντας κοντὰ τῆς. Ἐαφνικὰ μέσα στὸ μισόφωτο τῆς καλύβας εἶδε πῶς ἡ γυναῖκα εἴτανε τώρα περισσότερο ξέστηθη, γιατί ξέφυγε τὸ πουκάμισο στὸ ἀνοιγμα ὀμπρὸς καὶ φάνηκε τὸ θυζὶ τῆς κρεμασμένο καταῶξω. Γέλασε τότες ἡ Δημήτρη καὶ εἶπε.

— «Ντροπή σου στρίγγλα, και είναι και ξένος άνθρωπος εδώ.» Έσκυψε τότε και την έλυσε. Η γυναίκα ανακλαδίστηκε, θηλύκωσε τὰ στήθια της, αναστέναξε εαθιά, μάζεψε τὰ σκόρπια της μαλλιά, και με κύταξε χαμογελώντας πικρά. Πήγε στο παιδί της, τὸ πήρε στην ἀγκαλιά της και τὸ φίλησε.

— «Βύζαξε το στρίγγλα και πεθαίνει τῆς πείνας, εἶπε ἡ Δημήτραйна.

— «Δὲν ἔχω γάλα Δημήτραйна, ἔχω ἀπὸ τα χτέσ τὴν αὐγὴ νὰ φάω.

— «Δὸς της γάλα Σοφία, δὸς της φωμί, δὸς της και τυρί, νὰ μὴν ἔχουμε τὸ κρῖμα στὸ λαιμό μας, και σὰν θέλει τὸ ξανακάνει.

— «Δὲν ἔκανα τίποτα μουρμούρισε ἡ γυναίκα.

— «Γέρο, αἰ γέρο! εἶπε ἀπὸ τὴν πόρτα τῆς καλύβας ἡ Δημήτραйна· ποῦ φύλιασες ψυχοπονιάρη! Μὴν ψυχοπονιέσαι γιατί θὰ φωφίσῃς ἀ-

κύταχτος. Ἔλα πᾶμε νὰ φέρουμε τὸ μουλάρι.»

Ἐγύρισε ὕστερα και με κύταξε χαμογελώντας καλόκαρδα ἡ Δημήτραйна. Ἐτοιμαστήκανε νὰ πᾶνε γιὰ τὸ μουλάρι. Πήρανε δαδί γιατί νύχτιονε. Ἡ γυναίκα ἔτρωγε τώρα κι' ἔδινε και τοῦ παιδιοῦ γάλα με τὸ στόμα της. Ἡ κοπέλα χαμογέλαε εὐτυχισμένη.

Ἡ βροχή ἔσταμάτησε.

Ἐβγήκα με τὸ γέρο και τὴ Δημήτραйна. Μοῦ δείξανε τὸ δρόμο ποῦ θὰ παίρνα γιὰ τὴν καλύβα μου, μοῦ δόσανε και δαδί μὴ λόχε και παραπλανηθῶ.

— «Νὰ μᾶς συμπαθᾶς ἀφεντικό, μοῦ εἶπε ἡ Δημήτραйна» και χαμογέλασε.

— «Ἔτσι τόχουνε εἰ γυναῖκες, μουρμούρισε ὁ γέρος κουνόντας τὸ κεφάλι.

Και χωρίσαμε.

ΣΠΗΛΙΟΣ ΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ

ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ

ΠΡΟΣΩΠΑ

ΑΦΡΟΔΙΤΗ, θεά.

ΑΡΤΕΜΙΣ,

ΘΗΣΕΥΣ, βασιλεὺς τῆς Ἀττικῆς.

ΦΑΙΔΡΑ, γυναίκα τοῦ Θησέως.

ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ, υἱὸς τοῦ Θησέως.

ΥΠΗΡΕΤΕΣ, τοῦ Ἰππολύτου.

ΠΑΡΑΜΑΝΑ, τῆς Φαίδρας.

ΧΟΡΟΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ τῆς Τροιζῆνος.

ΥΠΗΡΕΤΡΙΑ τῆς Φαίδρας.

ΑΓΓΕΛΟΣ.

(Ἡ σκηνὴ στὴν Τροιζῆνα.)

Ἀφροδίτη.

Κύρι με λέν, θεά μεγάλη και ἀκυστή
 οὐ γῆ και σ' οὐρανόν· ἀπ' ὅσους κατοικοῦν
 ἀνάμεσα τοῦ Πόντου και τοῦ Ἀτλαντικοῦ
 και βλέπουνε τοῦ Ἡλιοῦ τὸ φῶς, ἐγὼ τιμῶ
 μονάχα ὅποιους τὴ δύναμί μου σέβονται,
 και ὅσους μοῦ μεγαλοφρονοῦν τοὺς τιμωρῶ.
 Γιατί τῶχουν αὐτὸ κοί θεοὶ νὰ χαίρωνται
 σὰν τοὺς τιμοῦνε οἱ ἄνθρωποι. Τῶν λόγων μου
 γοργὰ θὰ δείξω τὴν ἀλήθεια. Ὁ Ἰππόλυτος
 10 τῆς Ἀμαζόνας τέκνο, τοῦ Θησέως γιὸς
 και τοῦ Πιτθέως τοῦ σοφοῦ τανάθρεμμα,
 μόνος ἀπ' ὅσους στὴν Τροιζῆνα κάθονται
 λέγει πὼς εἶμαι ἡ πλιὸ κακὴ μεσ' στοὺς θεούς·
 μισεῖ τὸ γάμο, σ' ἔρωτα δὲν ἔρχεται·
 μόνον τιμᾶ τοῦ Δία τὴν κόρην Ἀρτεμιν
 νομίζοντάς τὴν πρώτη ἀπ' ὅλες τὲς θεές
 και μεσ' στὰ δάση τὰ χλωρὰ πάντα μ' αὐτὴν
 ἀγρίμα κυνηγᾶ με τὰ γοργὰ σκυλιά,
 και σὰ θνητὸς ὁπού 'ναι τὸ παράκανε.
 20 Γι' αὐτὰ ὅμως δὲ ζηλεύω· τί με χρειάζεται;
 Ἀλλὰ γιὰ τὰ ὅσα μῶφταιξε τὸν τιμωρῶ
 σήμερα κιόλα, ἀπὸ καιρὸ τὰ πλειότερα

τὰ ἐτοίμασα καὶ δὲ θὰ κουρασῶ πολὺ.
 Ὁ Ἰππόλυτος ἀπ' τὴν Τροιζῆνα κάποτε
 σὰν πῆγε γιὰ νὰ ἰδῆ καὶ νὰ κατηχηθῆ
 στῆς Ἐλευσίνας τὰ ἱερὰ μυστήρια,
 τὸν εἶδε ἡ Φαίδρα, ἡ εὐγενικὴ του μητριᾶ,
 καὶ τὴν καρδιά της ἔρωτας βαρύτατος
 κυρίεψε, γιὰτὶ ἔτσι, ἐγὼ τὸ θέλησα.
 30 Καὶ πρὶν μὲν ἔρθῃ ἐδῶ ἡ ἔρωτοπλάνταχτη,
 στὸ βράχο τῆς Παλλάδος μῶχτισε ναό,
 ποὺ βλέπει στὴν Τροιζῆνα, καὶ στὸ ἐξῆς θὰ λέν
 πὼς ἀφορμὴ 'ναὶ τοῦ ναοῦ μου ὁ Ἰππόλυτος.
 Μ' ἀφοῦ ἔφυγ' ὁ Θησεὺς ἀπὸ τὴν Ἀττικὴ
 γιὰ νὰ ξεμολευτῆ ἀπὸ τὸ αἷμα πῶχουσε
 τῶν Παλλαντίδων, κῆρθε μὲ τὴ Φαίδρα ἐδῶ
 στρεχτὸς νὰ μείνῃ μιὰ χρονιὰν ἐξόριστος,
 ἡ δόλια πλιὸ ἀπὸ τότε ἀνασιενάζοντας
 κῆρωτοπληγωμένη κρυφοχάνεται,
 40 χωρὶς κανεὶς νὰ ξέρῃ τὴν ἀρρώστια της.
 Ἄλλ' ἔτσι δὲν θὰ πέσῃ αὐτὸς ὁ ἔρωτας·
 τὸ πρᾶμα στὸ Θησεῖα θὰ φανερωθῆ.
 Τότε τὸ νέον ἐχθρό μας ὁ πατέρας του
 θὰ τὸν σκοτώσῃ εὐθύς μὲ τὲς κατάρες του,
 ποὺ ὁ θεὸς τοῦ πόντου ὁ Ποσειδῶν τοῦ δώρησε,
 σὰν τῷταξε τρεῖς χάρες νὰ ζητήσῃ του.
 Τότε κῆ Φαίδρα, ἂν κἔντιμη, ὅμως θὰ χαθῆ·
 γιὰτὶ δὲν θὰ κυτάξω πλιὸ νὰ σώσω αὐτὴν,
 ὥστε ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς μου νὰ μὴ λάβω ἐγὼ
 50 τὴν φοβερὴν ἐκδίκησι ποὺ ἐπιθυμῶ. —
 Ἄλλὰ θὰ φύγω, γιὰτὶ βλέπω πῶρχεται
 τὸ τέκνο τοῦ Θησεῖως, ὁ Ἰππόλυτος,
 ἀπὸ τὸ πολυκούραστο κυνήγι του·
 καὶ πίσω του μεγάλη δούλων συνοδιὰ
 φωνάζ' ὑμνολογώντας τὴν θεὰν Ἄρτεμιν.
 Δὲν ξέρει ποῦ 'ναὶ οἱ πύλες τ' Ἄδη δλάνοιχτες,
 καὶ πὼς τοῦ Ἡλιοῦ τὸ φῶς δὲ θὰ τὸ ξαναἰδῆ.

Ἰππόλυτος.

Ἀκολουθᾶτ', ἀκολουθᾶτ' ὑμῶντας
 τοῦ Δία τὴν οὐράνια θυγατέρα,
 60 τὴν Ἄρτεμιν, ὅπου μᾶς προσιατεύει.

Χορὸς ὑπηρετῶν.

Σεβάσμια κυρὰ καὶ δέσποινά μου,

Ἄρτεμι, τοῦ μεγάλου Δία γέννα,
 χαῖρ' ἐσὺ κόρη τοῦ παντοδυνάμου
 καὶ τῆς Λητώς, ποὺ ἄλλη καμμιά παρθένα
 δὲν ἠμπορεῖ νὰ συγκριθῆ μ' ἐσένα·
 ποὺ ζῆς μέσ' στοῦ λαμπροῦ οὐρανοῦ τὰ πλάτη,
 μέσ' στὴν αὐλὴ τοῦ Δία τῆ μεγάλης,
 στὸ πατρικό σου ὀλόχρυσο παλάτι.
 Χαῖρε θεὸ, ποὺ τὰ δικά σου κάλλη
 στὸν Ὀλυμπο παρθένα δὲν τᾶχει ἄλλη.

Ἰππόλυτος

70

Σ' ἐσένα, φέρνω, δέσποινα, τοῦτο τάνθοπλεγμένο
 στεφάνι, ποὺ σ' ἀπάρθενο λιβάδι ἔχω φμιασμένο·
 νὰ θρέψῃ δὲν τολμάει ἐκεῖ βοσκὸς τὰ ζωντανά του,
 μήτε δερπάνι φάνηκε ποτέ, ἀλλ' ἀπάνου κάτου
 τὸ καλοκαίρι ἡ μέλισσα μέσ' στᾶνθη του γυρίζει
 καὶ μὲ τρεχᾶτα ἡ Ἐντροπὴ νερὰ δροσοποτίζει,
 μονάχοι νὰ τὸ χαίρωνται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ὅσοι
 80 φρόνησιν ἔχουν φυσικὴ κι ἀδίδαχτη τὴ γνῶσι·
 σ' αὐτὸ δὲ μπαίνουν οἱ κακοί. Λοιπὸν μὲ τὴν καρδιά σου
 δέξου, μεγάλη μου θεά, γιὰ τὰ χρυσὰ μαλλιά σου
 στεφάνι ἀπὸ τὸ χέρι μου τᾶθῶ, γιὰτὶ ἔχω πάρει
 μόνος ἀπ' ὄλους τοὺς θνητοὺς ἐγὼ μιὰ τέτοια χάρι:
 νὰ εἶμαι μαζί σου, νὰ ὀμιλῶ, νὰκούω τὴ φωνή σου,
 χωρὶς νὰξιωθῶ νὰ ἰδῶ καὶ τὴ θεϊκὴ μορφή σου.
 Καὶ πάντα ἡ χάρι σου, θεὰ μεγάλη, ἄς με βοηθήσῃ
 νὰπιτελειώσω τὴ ζωὴ, καθὼς τὴν ἔχω ἀρχίσει.
Ἰππηρέτης. Ἀφέντη — κύριους λέν μονάχα τοὺς θεοὺς—
 ἄρα γε θὰ δεχτῆς μιὰ ἰδέα μου σωστή;
 90 *Ἰππόλυτος.* Πῶς ὄχι, γιὰτ' ἄλλιῶς θὰ ἦμουν ἀνόητος.
Ἰππηρέτης. Ἐέρεις λοιπὸν τί συνηθίζουν οἱ θνητοί;
Ἰππόλυτος. Δὲν ξέρω γιὰ τί πρᾶμα θέλεις νὰ μου πῆς;
Ἰππηρέτης. Μισοῦν τὸ σοβαρὸ καὶ τᾶσυμπάθιστο.
Ἰππόλυτος. Σωστά· ποιὸς σοβαρὸς δὲν εἶναι βαρετός;
Ἰππηρέτης. Δὲν ἔχουν κάποια χάρι οἱ καλομίλητοι;
Ἰππόλυτος. Πολλή, καὶ κέρδος ἔχουν μὲ κόπο μικρό.
Ἰππηρέτης. Καὶ στοὺς θεοὺς τὸ ἴδιο λὲς νὰ γίνεται;
Ἰππόλυτος. Ἄν τῶν θεῶν συνήθειες ἔχομε οἱ θνητοί.
Ἰππηρέτης. Κἔσὺ πῶς δὲν τιμᾶς μιὰ σεβαστὴ θεά;
 100 *Ἰππόλυτος.* Ποιά; κύταξε μὴ λαθευτῆ τὸ στόμα σου.
Ἰππηρέτης. Τὴν Ἄφροδίτη ποῦ 'ναὶ μπρὸς στὲς θύρες σου.
Ἰππόλυτος. Ἀπὸ μακριὰ τὴ χαιρετῶ σὰν καθαρὸς.

- Υπηρέτης.* Κι ὅμως τὴ σέβονται οἱ θνητοὶ καὶ τὴν τιμοῦν.
Ἰππόλυτος. ὦ, δέ μ' ἀρέσουν νυχτολάτρευτοι θεοί.
Υπηρέτης. Πρέπει, παιδί μου, νὰ τιμοῦμε τοὺς θεοὺς.
Ἰππόλυτος. Ὅλοι τοὺς ἴδιους θεοὺς καὶ ἄνθρώπους δὲν τιμοῦν.
Υπηρέτης. Νά εἶσαι καλὰ καὶ σκέψου τὰ πρεπούμενα.

Ἰππόλυτος.

- 110 Νὰ πᾶτε, ἀκόλουθοί μου, κέτοιμάσετε
 τὸ γεῦμα· μετὰ τὸ κυνήγι εἶναι γλυκὸν
 ἓνα καλὸ τραπέζι· νὰ ξυστρίοετε
 καὶ τᾶλογα· σὰν ἀποφάγω, σ' ἄμαξες
 θὰ ζέψω καὶ θὰ τὰ καλογυμνάσω ἐγώ·
 καὶ στὴ δική σου Κύπρι χαιρετίσματα.

Υπηρέτης

- 120 Ἡμεῖς δὰ σὰν τοὺς νέους δὲ θὰ κάνωμε,
 μὰ ὅπως σὲ δούλους πρέπει θὰ σκεπτώμεστε
 καὶ πάντα, Κύπρι θεά, θὰ προσευχώμεστε
 σιγάλαμά σου. Πρέπει καὶ νὰ συγχωρᾶς,
 ἂν στὴν ὁρμὴ τῆς νιότης του λαλῆ κανεῖς
 ἀνόητα· κάμε πῶς δὲν τὸν ἀκοῦς· κοί θεοὶ
 πρέπει νᾶναι πλιὸ φρόνιμοι ἀπὸ τοὺς θνητούς.

ΠΑΡΟΔΟΣ*Χορὸς γυναικῶν τῆς Τροϊζῆνος.**(Στροφή α')*

- Στὴν πέτρα πὸν τοῦ Ὀκεανοῦ, λέγουν, νερὸ ἀναβρῦζει,
 κι ἀπ' τὰ γκρεμινὰ ρέει καὶ καθεὶς τὲς στάμνες του γεμίζει,
 μιὰ φιληνάδα μου ἔπλενε στὴ βρύσι τὴν τρεχάτη
 τὰ ροῦχα τῆς τὰ πορφυρὰ καὶ τᾶπλωνε στὴν πλάτη
 130 βράχου προσήλιου καὶ ζεστοῦ· πρώτην φορὰν ἐκείνη
 μοῦ εἶπε πῶς ἡ βασίλισσα λιώνει ἄρρωστη στὴν κλίνη,
 κλεισμένη μέσ' στ' ἀνάκτορα, καὶ τὸ ξανθὸ κεφάλι
 τῶχει σκεπάσει μὲ ψιλὰ μαγνάδια· ἔχει νὰ βάλῃ
 140 θροφή στ' ὦραϊο τὸ στόμα τῆς τρεῖς μέρες καὶ ποθεῖ
 γιὰ τὸν κρυφὸ τὸν πόνο τῆς ἡ δόλια νὰ χαθῆ.

(Στροφή β')

- Κάποιος θεός, ὦ κόρη μου, τὸ χαλασμὸ σου θέλει.
 ὁ Πάν; ἡ Ἐκάτη; τάχα ποιός; μὴ ἡ ὄρεινὴ Κυβέλη
 μὲ τοὺς Κορύβαντες μαζί; μὴν ξέχασες τὰ δῶρα
 τῆς κυνηγήτριας Δίχτυνας καὶ τυραννιέσαι τώρα;
 ὦ, αὐτὴ στεριᾶς καὶ θάλασσης περνάει μ' ἀνεμοζάλη.
 150 Μὴ στὰ παλάτια πλάνεψε τὸν ἄντρα σου καμιὰ ἄλλη,

- τῶν Ἀθηναίων τὸν ἀρχηγὸ καὶ πρῶτο κυβερνήτη,
 καὶ σμίγει τὴν κρυφὰ ἀπὸ σέ; Μὴν ἦρθ' ἀπὸ τὴν Κρήτη
 ναύτης στὸ καλολίμανο μὲ μήνυμα κακὸ
 160 κι ἀπὸ τὴν πίκρα ἀρρώστησες κι ἀπὸ τὸ ξαφνικὸ;

(Ἐπωδὸς)

Κι ἀπὸ τὴ φικιάσι τὴ στραβὴ τῶν γυναικῶν δὲ λείπει,
 σὰν τύχουν σ' ἐγγαστροπόνους, παραξενιὰ καὶ λύπη.
 Τέτοιον ἀέρα πέρασα κὲγώ, μὰ προσκαλοῦσα
 τὴν σαῖτεύτριαν Ἄρτεμι, τὴν καλοξεγεννοῦσα,
 καὶ πάντα ἡ πολυζήλευτη μὲ τῶν θεῶν τὴ χάρι
 μ' ἄκουε καὶ μῶρχονταν γοργὰ τὸν πόνο μου νὰ κάρῃ.

- 170 Ἀλλὰ νά ἡ παραμάνα τῆς ἡ γριὰ μ' ἐκείνη βγαίνει
 στοῦ παλατιοῦ τὰ πρόθυρα· στὰ φρύδια τῆς ἀῦξαινε
 τᾶγριο σύγνεφο· ἄρα γε τί τρέχει; κι ἀπορῶ·
 πῶς χάλασε ἡ βασίλισσα κι ἀλλόχρησῃ τὴ θωρῶ;

ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΝ Α'*Παραμάνα*

- ὦ φοβερὰ κακά, ὦ φοριχτὲς ἀρρώστιες,
 Τὶ νά σου κάνω; εἰ νά μή σου κάνω;
 Νάτο τὸ φῶς σου, νὰ ὁ λαμπρός σου ἀθήρας·
 κι ἀπὸ τὲς κάμαρές σου σῶβγαλα ἔξω
 180 τὴν ἀρρωστιάρα σου κρεββατοστρωῶσι.
 Μῶλεγες πάντα ἐδῶ γιὰ νά σε φέρω·
 κι ὅμως γοργὰ θὰ τρέξης πάλι μέσα.
 Εὐθὺς ἀλλάζεις γνώμη, ὅλα σε φταίγουν,
 τίποτε δὲ σ' ἀρέσει καὶ νομίζεις
 καλύτερο πῶς εἶναι ὅ,τι σοῦ λείπει.
 Ἄρρωστη κάλλια πάρα νοσοκόμα·
 τὸ ἓνα εἶν' ἀπλό, σιᾶλλο ὅμως σμίγουν
 λύπη ψυχῆς καὶ κόπος μὲ τὰ χέρια.
 Γεμάτη πίκρα εἶν' ἡ ζωὴ τᾶνθρώπου
 190 κι ἀνάπανσι δὲν ἔχει ἀπὸ τοὺς κόπους·
 κι ὅ,τι εἶναι πλιὸ γλυκὸ πέρ' ἀπὸ δαύτην
 σύγνεφα τὸ σκεπάζουν καὶ σκοτάδι.
 Τυφλὰ ἀγαποῦμε τούτην τὴ ζωὴ μας,
 γιὰτὶ στὴ γῆς αὐτὴ μονάχη λάμπει·
 τῆς ἄλλης ζωῆς δὲν ἔχομεν ἰδέα
 καὶ μήτε μαρτυριὰ τοῦ κάτω κόσμου,
 ἀλλὰ μὲ παραμύθια ἔτσι περνοῦμε.

Φαίδρα

Σηκώστε τὸ κορμί μου, τὸ κεφάλι
στήστε μου ὀρθό· λυθήκανε οἱ ἄρμοί μου·
200 πιάστε καλὰ τὰ χέρια μου, ὑπηρέτρες.
Μοῦ εἶναι βαρὺ τὸ κεφαλόδεμά μου·
βγάλτο, στὲς πλάτες ρίξε τὰ μαλλιά μου.

Παραμύνα

Κόρη μου θάρρος, τὴν κορμοστασιά σου
μὴν τὴ χαλνᾷς. Μ' ἀπόφρασι γενναία
πλιὸ εὐκόλα θὰ βαστάξης τὴν ἀρρώστια.
Τὰ βάσανα γιὰ τοὺς ἀνθρώπους εἶναι.

Φαίδρα.

Σὲ δροσῆρῃ βρυσοῦλα νὰ μποροῦσα
νεράκι καθαρὸ γιὰ νὰ ροφοῦσα,
210 σὲ λεῦκες ἀποκάτω νὰ πλαγιάσω,
σὲ φουντωτὸ λιβάδι νὰ ἠσυχάσω.

Παραμύνα.

Ἦ κόρη μου, τί λές; μὴν ξεφωνίζεις
τέτοια μπροστὰ στὸν κόσμον καὶ μὴ ὀίχνεις
λόγια, ποῦ μόνο ἢ τρέλλα τὰ σηκώνει.

Φαίδρα.

Σύρτε με στὸ βουνό· πάγω στὸ δάσος,
στὰ πεῦκα ἐκεῖ, ποῦ τρέχουν λαγωνίκες
ἀγριμοφόνισσες κι ὄρμουν ἐπάνω
στὲς παρδαλόστιχτες τὲς ἐλαφίνες.
Μὰ τοὺς θεοὺς πῶς λαχταρῶ νὰ κράξω
220 τοὺς σκύλους, κι ἀπὸ τὴν ξανθὴ μου κόρη
Θεσσαλικὸ κοντάρι νὰ τινάξω,
ποῦ νᾶχη λόγχη σουβλερὴ στὴν ἄκρη.

Παραμύνα.

Κόρη μου, τεῖναι αὐτὰ πῶχες στὸ νοῦ σου;
τί μελετᾷς κυνήγια; τί κημὸ ἔχεις
γιὰ βρυσικά νερά; νά, στὰ παλάτια
τὸ δροσερὸ τὸ πλάγι δίπλα τῶχες,
ὅπου ἠμπορεῖς νὰ πιῆς ὅσο κι ἂν θέλης.

Φαίδρα.

Ἦ δέσποινα Ἄρτεμι, τῆς ξερῆς Λίμνης
καὶ τῶν ἀλογοκρότων ἵπποδρόμων,

230 στὰ ἰσάδια σου μακάρι νὰ εὐρισκόμουν,
νὰ ἐδάμαζα Βενέτικα πωλάρια.

Παραμύνα.

Τεῖναι ὁ τρελλὸς λόγος ποῦ ὀίχνεις πάλι;
τώρα δὰ τὸ κυνήγι ἐπιθυμοῦσες
τρέχοντας στὸ βουνό, καὶ τώρα πάλι
σ' ἄμμους ἀκύμαντους, ἄλογα θέλεις.
Αὐτὰ χρειάζονται πολλὴ μαντεία,
νὰ ἴδοῦμε ποιὸς θεὸς σ' ἀναταράζει,
κόρη μου, καὶ τὲς φρένες σου ζαλίζει.

Φαίδρα.

Ἦ συμφορὰ σ' ἐμέ, τί ἔκαμα τάχα;
240 ποῦ παραστράτησ' ἀπ' τὴν καλὴ γνώμη;
Τρελλάθηκα, σ' ὀργὴ θεοῦ ἔχω πέσει
ἀλίμονο σ' ἐμένα, ἀλίμονό μου.
Νέννα μου, σκέπασέ μου τὸ κεφάλι·
κέντρέπομαι γι' αὐτὰ τὰ λόγια ποῦ εἶπα.
Κρούψε με· τὰ ματάκια μου δακρῦζουν,
καὶ τὴ ντροπὴ τὸ βλέμμα μου ἀντικρῦζει.
Τὰ λογικὰ σὰν ἔρθουν λύπη φέρνουν·
κὴ τρέλλα εἶναι κακόν· ἀλλ' εἶναι κάλλιο
χωρὶς νὰ ξέρη νὰ χαθῆ κανέννας.

Παραμύνα.

250 Σὲ κρύβω· ἀλλ' ὅμως τὸ δικό μου σῶμα
πότε δὰ ὁ θάνατος θὰ τὸ σκεπάσῃ;
Ἦ ὅσο γεράζω πλειότερα μαθαίνω.
Συμμεταξὺ τους ἔπρεπε οἱ ἀνθρώποι
μέτρια νάγαπιοῦνται, καὶ οἱ ἀγάπες
ἔπρεπ' εὐκολοξέχαστες δὰ νὰ ἦταν
καθεὶς νὰ τὲς καρατῆ ἢ νὰ τὲς ἀφήνει
κι ὄχι στὰ φυλλοκάρδια νὰ ριζώνουν.
Ἦ ἀλλὰ γιὰ δυὸ ψυχὲς μιὰ νὰ ὑποφέρῃ
βαρὺ κακό εἶναι, καθὼς κὲγὼ τώρα
260 γι' αὐτὴν λυποῦμαι μὲ τὸ παραπάνω.
Καὶ καθὼς λέγουν, οἱ περίσσιες λάτρεις
πλειότερη βλάβη παρὰ ὠφέλεια φέρνουν,
στὸ σῶμα καὶ στὸ νοῦ καλὸ δὲν κάνουν.
Ἦ ἔτσι ἐγὼ προτιμῶ τὸ μέτριο κάλλιο
παρὰ τὸ ὑπέρμετρο. Σ' αὐτὰ μαζί μου
θαρρῶ πῶς καὶ σοφοὶ θὰ συμφωνήσουν.

Χορός.

Γριό, παραμάνα τῆς βασίλισσας πιστή,
 τὲς συμφορὲς αὐτὲς τῆς Φαίδρας βλέπομεν
 ἀλλὰ τὶ ἀρρώστειαν ἔχει δὲν τὸ ξέρομε,
 270 νὰ μάθωμ' ἀπὸ ἐσένα περιμένομε.

Παραμάνα. Δὲ μπόρεσα νὰ μάθω, δὲ θέλει νὰ εἰπῇ.

Χορός. Οὐδὲ καὶ τὴν αἰτία τούτων τῶν κακῶν;

Παραμάνα. Τὸ ἴδιο λέγεις· σ' ὄλ' αὐτὰ δὲν ὁμιλεῖ.

Χορός. Πόσον ἀδύνατη εἶναι καὶ κατάλιγνη.

Παραμάνα. Πῶς ὄχι, ἀφοῦ τρεῖς μέρες εἶναι νηστική;

Χορός. Εἶν' ἀπὸ τρέλλα, ἢ νάπεθάνη προσπαθεῖ;

Παραμάνα. Γιὰ νάπεθάνη ὡς βλέπεις μένει νηστική.

Χορός. Παράξενο ἂν αὐτὰ τὰ στρέγει ὁ ἀντράς της.

Παραμάνα. Αὐτὴ κρύβει τὸν πόνο καὶ δὲν δείχνει τον.

280 **Χορός.** Ἐκεῖνος δὲν τὴ νοιώθει ἀπὸ τὸ πρόσωπο;

Παραμάνα. Ὅχι, καὶ λείπει τώρα σᾶλλον τόπο αὐτός.

Χορός. Μὰ ἐσὺ πῶς δὲν τὴ βιάζεις, ἴσως καὶ σοῦ εἰπῇ
 τὴ ζάλη τῶν φρενῶν καὶ τὴν ἀρρώστια της;

Παραμάνα

* Ἄν κῆρθα σ' ὄλα τίποτα δὲν ἔκανα·
 κιζμῶς θὰ προσπαθῆσω πάλι πρόθυμα
 μπροστά σου, γιὰ νὰ μοῦ εἶσαι μάρτυρας κἔσθ'
 πῶς φέρνομαι στὰ πάθηα τῆς κυρίας μου.
 * Ἔλα, καλὴ μου κόρη, κι ἄς ξεχάσωμε
 290 τὸ τί εἶπαμε· κἔσθ' ἡμερῶτερη,
 ξάνοιξε τᾶγρια φρούδια καὶ τὴ γνώμη σου,
 κἔγώ θ' ἀλλάξω τρόπο, πού δὲ σῶκανα
 τὸ θέλημά σου, θὰ φερθῶ καλύτερα.
 Κι ἂν ἔχης τίποτε κρυφὸ κακό, εἶν' ἐδῶ
 γυναῖκες νὰ βολέψουν τὴν ἀρρώστια σου·
 κι ἂν πρέπει ἔξω νὰ βγῇ σ' ἄντρες ὁ πόνος σου,
 λέγε τον σὲ γιατροὺς νὰ τὸν μηνύσωμε.
 Τὶ δὲ μιλεῖς; Δὲν πρέπει, κόρη, νὰ σιωπᾶς,
 ἀλλ' ἢ νὰ με ξελέγῃς, ἂν δὲ λέω καλά,
 ἢ τὰ καλά μου λόγια νὰ παραδεχτῆς.
 300 Βγάλε μιλιὰ, ἐδῶ κύτα. Δυστυχία μου.
 Γυναῖκες, στὰ χαμένα κοπιάζομε,
 τὸ ἴδιο σὰν καὶ πρῶτα· κι οὐδὲ τότε αὐτὴ
 μαλάκωνε μὲ λόγια, κι οὐδὲ τώρα ἀκούει.
 * Ἄλλ' ὅμως μάθε (κἔστω κι ἀγριώτερη
 νὰ γένῃς κι ἂπ' τὴ θάλασσα)· ἂν χαθῆς ἐσύ,

χαλνᾶς καὶ τὰ παιδιὰ σου, πού ξεμέτοχα
 θὰ μείνουν ἀπ' τὴν πατρικὴ κληρονομιά—
 μὰ τὴ νεκρὴ Ἄμαζόνα, τὴ βασίλισσα,
 πού στὰ παιδιὰ σου ἀφέντη νόθο γέννησε,
 μ' ἀληθινὴ ὅμως γνῶσι, τὸν Ἴππόλυτο,
 καλὰ τὸν ξέρεις —

Φαίδρα. Ὅϊμέ.

310 **Παραμάνα.** Σὲ ζαλίζ' αὐτό;

Φαίδρα. Μὲ θανατώνεις νένα· σὲ παρακαλῶ
 γιὰ τοὺς θεοὺς μὴ ξαναπῆς τόνομ' αὐτό.

Παραμάνα. Βλέπεις; καλὰ τὸ λές, κι ὅμως δὲ δέχεσαι
 νὰ σώσης τὴ ζωὴ σου καὶ τὰ τέκνα σου.

Φαίδρα. Πονῶ τὰ τέκνα μου, ἄλλη ζάλη δέρνει με.

Παραμάνα. Παιδί μου, ἔχεις τὰ χέρια ἀπὸ αἵμ' ἀμόλυττα;

Φαίδρα. Τὰ χέρια ναί, ὅμως ἔχει ὁ νοῦς μου μόλυσμα.

Παραμάνα. Μήπως κανεὶς ἐχθρὸς σου μάγια σῶκανε;

Φαίδρα. Δικὸς μου, ἀφταιχτην κι ἀφταιχτος μὲ τυραννεῖ.

320 **Παραμάνα.** Μὴ σῶκανε ὁ Θεσεὺς κανένα φταίξιμο;

Φαίδρα. Ἐγὼ σ' ἐκεῖνον φταίχτρια νὰ μὴ φανῶ.

Παραμάνα. Καὶ ποῖο κακὸ σ' ἀμπώχνει μέσ' στὸ θάνατο;

Φαίδρα. Στὸ κρῖμα μου ἀφησέ με· τί σ' ἐπείραξα;

Παραμάνα. Ἄν δέ μου πῆς δὲν ξεκολῶ ἀπ' ἀπάνω σου.

Φαίδρα. Τὶ κάνεις; μὲ βιάζεις χεροσφιγγοντας;

Παραμάνα. Καὶ γονατοκρατώντας, δέ σ' ἀφήνω πλιά.

Φαίδρα. Κακά, ἂν τὰ μάθης, δόλια, κακὰ θὰ τὰ πῆς.

Παραμάνα. Κι ἂν χάσω ἐσὲ μοῦ εἶν' ἄλλο πλιὸ χειρότερο;

Φαίδρα. Θὰ χάσης με! μοῦ φέρνει ὅμως αὐτὸ τιμὴ.

330 **Παραμάνα.** Κἔνῳ παρακαλῶ σε κρύβεις τὰ καλὰ;

Φαίδρα. Γιατὶ μέσ' στὲς ντροπὲς καλὰ ζητῶ νὰ βρῶ.

Παραμάνα. Πέ τα λοιπὸν καὶ θὰ φανῆς τιμιώτερη.

Φαίδρα. Φύγε, γιὰ τοὺς θεοὺς, κι ἄφσε τὸ χέρι μου.

Παραμάνα. Ὅχι, σὰ δέ μου δίνεις ὅ,τι μῶταξες.

Φαίδρα. Θὰ σου τὸ δώσω· σέβομαι τὸ χέρι σου.

Παραμάνα. Σωπαίνω πλιό· καὶ νὰ μιλήσης τώρα ἐσύ. —

Φαίδρα. Μαύρη μου μάνα, σὲ ποιὸν ἔρωτα ἔπεσες;

Παραμάνα. Στου ταύρου, κόρη, ἀλλὰ γιατί τὸ λές αὐτό;

Φαίδρα. Κἔσθ' συμβία τοῦ Βάκχου, δόλια μου ἀδερφή.

340 **Παραμάνα.** Τί ἔπαθες κόρη; συγγενεῖς κακολογεῖς;

Φαίδρα. Κἔγώ τρίτ' ἢ κακόμοιρη πῶς χάνομαι.

Παραμάνα. Ἐχὼ τρομάρα· ποῦ θὰ φτάση ὁ λόγος σου;

Φαίδρα. Εἶμαι ἀπ' ἐκεῖ βαρῦμοιρη, ὄχι τώρα ἐγώ.

Παραμάνα. Ἄπ' ὅσα θέλω τίποτε δὲν ἔμαθα.

Φαίδρα. Ὅσα ἀπὸ ἐμὲ ζητεῖς νὰ τᾶλεγες ἐσύ!

Παραμάννα. Μάντις δὲν εἶμαι γιὰ νὰ ξέρω τ᾿ἄγνωστα.

Φαίδρα. Τί νά 'ναι αὐτὸ ποὺ οἱ ἄνθρωποι λὲν ἔρωτα;

Παραμάννα. Γλυκύτατο, παιδί μου, καὶ πικρὸ μαζί.

Φαίδρα. Ἐγὼ λοιπὸν τὸ δεύτερο δοκίμασα.

350 **Παραμάννα.** Τί λὲς παιδί μου; κιᾶγαπᾶς; ποιὸν ἄνθρωπο;

Φαίδρα. Τὸ γιὸ τῆς Ἀμαζόνας, κι ὅ τι νά 'ναι αὐτός—

Παραμάννα. Λὲς τὸν Ἰππόλυτο;

Φαίδρα. Ἐσὺ τὰ εἶπες, ὄχι ἐγώ.

Παραμάννα.

Ἵμέ, τί λὲς, παιδί μου; μ' ἔθανάτωσες.

Δὲν τὰ ὑποφέρω τοῦτα, δὲ βαστῶ νὰ ζῶ·

μισῶ, γυναῖκες, τὴν ἡμέρα καὶ τὸ φῶς·

θὰ γκρεμιστῶ, ἀπὸ τὴ ζωὴ νὰπαλλαχτῶ.

Πλιὸ δὲν ὑπάρχω, σᾶς ἀφήνω. Οἱ φρόνιμοι,

χωρὶς κὰν νὰ τὸ θέλουν, τὰ κακὰ ποθοῦν.

Ἡ Κύπρι θεὰ δὲν ἦταν, καθὼς φαίνεται,

360 μὸν ἄλλο κάτι πλιὸ μεγίλο, ἄν γένηται,

ποὺ αὐτὴν κέμει καὶ τὰ παλάτια χάλασε.

Χορός.

Πωπὼ τὴν ἤκουσες, πωπὼ τὴν εἶδες

τὴ δόλια τὴ βασίλισσα, ποὺ κλαίει

τᾶνήκουστα, τὰ μαῦρα τῆς τὰ πάθηα;

Νά εἶχα πεθάνει ἐγὼ πρὸ τοῦ νὰ φτιάσω

στὸν πόθο τῆς καρδιᾶς σου. Ἀλίμονό μου!

Δύστυχη μὲ τὰ βάσανά σου τοῦτα.

Πίκρες, ποὺ τυραννεῖτε τοὺς ἀνθρώπους!

Ἐβγαλες τὰ κακὰ στὸ φῶς, ἐχάθης.

Αὐτὴ ἡ ἀνύχτωτη μέρα τί σῶχει;

370 Κἀτι κακὸ θὰ γένη στὸ παλάτι.

Φαίνεται δὰ ἡ ὀργὴ τῆς Ἀφροδίτης,

ποὺ πλιά ξεσπάει, δόλια κόρη τῆς Κρήτης.

Φαίδρα

Γυναῖκες Τροϊζηνιώτισσες, ποὺ κάθεστε

σ' αὐτὸ τῆς γῆς τοῦ Πέλοπα τὸ πρόθυρο,

κάποτε στὴν ἀγρύπνια ἀτέλειωτης νυχτὸς

στοχάζομουν τὸ πῶς χαλνοῦνε οἱ ἄνθρωποι.

Θαρρῶ δὲ δυστυχοῦν ἀπὸ τὴ γνώμη τους,

γιατὶ γνωρίζουν τὸ καλὸ δὲ οἱ πλειότεροι,

μὸν ἔτσι πρέπει αὐτὸ νὰ τὸ ξηγήσωμε:

380 Ἐέρομε τὰ καλὰ, μὰ δὲν τὰ κάνομεν,

ἄλλοι ἄπ' ἀναμελειά, κιᾶλλοι ποὺ προτιμοῦν

τὰ εὐχάριστα ἀντὶ τῶν καλῶν. Κεῖναι πολλὲς

τῆς ζωῆς οἱ γλύκες: οἱ συχνὲς μακρολογιᾶς

κὴ ἀργία, ποὺ 'ναι καλοπρόδεχτο κακό,

μὲ τὴ ντροπή. Κι αὐτὴ 'ναι δυὸ λογιῶν, ἡ μιὰ

φέρνει καλὸ, μὰ ἡ ἄλλη χαλασμὸ σπιτιῶν

κιᾶν ἦταν ἡ περίστασι τους φανερὴ,

δὲ θὰ ἦταν μὲ τὰ ἴδια γράμματα κοί δυό.

Αὐτὰ λοιπὸν ἐγὼ σὰν τὰ στοχάζομαι,

θαρρῶ δὲ θὰ βρεθῆ γιὰ μένα δόλωμα,

390 νὰ με χαλάση καὶ γυρίση μου τὸ νοῦ.

Τῆς γνώμης μου τὸ δρόμο καὶ σ' ἐσὲ θὰ πῶ·

σὰν πλήγωσέ με ὁ Ἐρωτας, ἐκύταζα

πῶς νὰ τὸν ὑποφέρω σεμνά, κιᾶρχισα

νὰ κρύβω τὴν ἀρρώστια αὐτὴ καὶ νὰ σιωπῶ.

Γιατ' εἶναι ἡ γλῶσσα ἐκείνη κακοπίστευτη,

ποὺ ἄλλους νὰ συμβουλεύη ξέρει, ὅμως αὐτὴ

στὸν ἑαυτὸ τῆς φόρτωσε πολλὰ κακά.

Δεύτερο νὰ καλοῦπομείνω κύταξα

νικῶντας μὲ τὴ φρόνησι τὴ συμφορὰ.

400 Τρίτο, μ' αὐτὰ τὴν Κύπρι σὰ δὲ μπόρεσα

νὰ τὴ νικήσω, νὰ πεθάνω σκέφτηκα,

κι αὐτὸ εἶναι δίχως ἄλλο τὸ καλύτερο.

Γιατὶ ὅπως θέλω τὰ καλὰ μου νὰ φανοῦν,

ἔτσι κοὶ αἰσχρὲς μου πράξεις νὰ μὴν ἀκουστοῦν.

Τὸ πρᾶμα καὶ τὸ πάθος μου τὰ γνωρίζω

πῶς ἔντιμα δὲν εἶναι, κὴ ξερα καλὰ

ποὺ εἶμαι γυναῖκα, πλάσμα σ' ὄλους μισητό.

Νά εἶχε κακὸ χαμὸν ὅποια πρωτάρχισε

μὲ ξένους ἄντρες τὴν τιμὴ τῆς νὰ πατῆ.

410 Κέβγηκε στὲς γυναῖκες τοῦτο τὸ κακὸν

ἀπὸ τᾶρχοντικά. Γιατ' ὅταν οἱ ἀτιμιᾶς

ἀρέσουν στοὺς ἀρχόντους, βέβαια πλειότερο

θᾶρέσουν στοὺς κατώτερους. Πάλι μισῶ

τὲς τίμιες μὲ τὰ λόγια, ποὺ κρυφὰ τολμοῦν

τὲς ἀτιμιᾶς. Ὡ Κύπρι, θεὰ ἀφρογέννητη,

πῶς βλέπουν καταπρόσωπα τοὺς ἄντρες των

καὶ δὲν τρέμουν τὸ σκότος τὸ συμβοηθὸ

καὶ τῶν σπιτιῶν τοὺς τοίχους μὴ βγάλουν φωνή;

Ἐμέν' αὐτὸ μὲ θανατώνει, φίλες μου,

420 νὰ μὴ πιαστῶ καμιά φορὰ ντροπιάζοντας

τὸν ἄντρα μου, ἢ τὰ τέκνα μου ποὺ γέννησα·

μὸν ἄμποτε ἀσπροπρόσωπα κελεύετρα

στην ξακουσμένη Ἀθήνα ἐδῶ νὰ κάθωνται
 μ' ὄνομα τιμημένο ἀπὸ τὴ μάνα τους.
 Γιατὶ σκλαβώνει καὶ τὸν πλιὸ θρασύκαρδο
 σὰν ξέρον τῶν γονιῶν του πράματ' ἄτιμα.
 Μόνον ἢ δίκαια κῆσυχη συνείδησι,
 σ' ὅποιον ὑπάρχει, ὡς λέγουν, στὴ ζωὴ νικά.
 Καὶ θάποδείξῃ τοὺς κακοὺς ἕνας καιρός,
 καθὼς δείχνει ὁ καθρέφτης τὴ νιά κορασιά·
 430 κι ἄμποτε ἐγὼ νὰ μὴ βρεθῶ μέσα σ' αὐτοὺς.

Χορός.

᾽ὦ πόσο ἢ φρονημάδα εἶναι παντοῦ καλὴ
 καὶ στοὺς ἀνθρώπους τὴν τιμὴ καρποφορεῖ.

Παραμύνα.

Κυρά μου, ἢ συμφορά σου πρῶτα μ᾽ ἔφευρεν
 ἔξαφνα μέγαν φόβον, ἀλλὰ τώρα δὲ
 θαρρῶ πὼς εἶμαι ἀνόητη· καὶ στὸν κόσμον αὐτὸν
 οἱ γνῶμες οἱ στερνές εἶναι σοφώτερες.
 Καὶ τίποτε περίσσιο καὶ παράξενο
 δὲν ἔπαθες· θεᾶς ὄργῃ σ' ἐπλάκωσε.
 Σὰν ἀγαπᾶς, τί; θαῦμα; πολλοὶ ποὺ ἀγαποῦν.
 440 Καὶ πρέπει νὰ πεθάνῃς γιὰ τὸν ἔρωτα;
 Λοιπὸν οἱ ἔρωτεμένοι δὲ χρειάζονται
 τοὺς φίλους ὅταν φτάνουν μέσ' στὸ θάνατον;
 Ἡ Κύπρι δὲ βασιτέται σὰ ριχτῆ μ' ὄρμη.
 Ἐκεῖνη ἀκολουθεῖ ἡσυχα τὸν ἡμέρον,
 ἀλλ' ὅποιον εὖρη φαντασμένον καὶ βαρύν,
 ἅμα τὸν λάβῃ, πὼς θαρρεῖς; συντρίβει τον.
 Πάει στὸν αἰθέρα ἢ Κύπρι καὶ στὴν ταραχὴ
 τῆς θάλασσας, κι ὅλα ἀπ' αὐτὴν γεννήθηκαν.
 Αὐτὴ σπέρνει καὶ δίνει μας τὸν ἔρωτα,
 450 ποὺ ὅλους στὴ γῆς αὐτὸς μᾶς γεννοβόλησε.
 Λοιπὸν ὅσοι ἔχουν ἱστορίες τῶν παλιῶν,
 κι ὅσοι μὲ τὰ βιβλία πάντα βρίσκονται,
 ξέρον πὼς τὴ Σεμέλη γλυκοπόθησεν
 ὁ Δίας μιὰ φορὰ, ξέρον πὼς ἄρπαξεν
 ἕναν καιρὸ ἢ γλυκοφεγγοβολοῦσ' Ἀδύγη
 μέσ' στοὺς θεοὺς τὸν Κέφαλον ἀπὸ ἔρωτα·
 στὸν οὐρανὸ ὅμως μένουν κι ἀπὸ τοὺς θεοὺς
 δὲ φεύγουν καὶ, θαρρῶ, στρέγουν τὴν τύχη τους.
 Κεῖσὺ δὲ θὰ βαστάξῃς; Ἐπρεπε λοιπὸν
 470 μὲ συμφωνία νὰ σ' ἔσπερνε ὁ πατέρας σου,

κι ἄλλους θεοὺς νὰ σοῦ ἔχε κύριους, ἂν σ' αὐτοὺς
 τοὺς νόμους δὲ στρεχτῆς; Σὰν πόσοι φρόνιμοι
 τὲς ἀτιμιές τῶν γυναικῶν τους βλέποντας
 κάνουν πὼς δὲν τὲς βλέπουν; Πόσοι, λές, γονιοὶ
 τὰ ἔρωτροσκονταμένα τους παιδιὰ βοηθοῦν;
 Οἱ φρόνιμοι πρέπει νὰ κρύβουν τὰ κακά.
 Κι ἂς μὴ ψιλοξετάζονται τὰνθρώπινα·
 τέλειο τὸ χαμηλόσπιτο δὲ γένηται.
 Κι ἂν ἔπεσες σὲ τόση τρικυμία ἐσύ,
 470 πὼς σκέπτεσαι γιὰ νὰ γλυτώσης ἀπ' αὐτὴν;
 Ἐν ἔχεις πλειότερα καλὰ παρὰ κακά,
 σὰν ἄνθρωπος ὁπού εἶσαι θὰ εὐτυχῆς πολὺ.
 Λοιπὸν, κόρη μου, πάψε τὲς κακογνωμιές,
 πάψε νὰ ὑβρίζῃς· ὕβρις εἶναι βέβαια αὐτό,
 νὰ θέλῃς νὰ εἶσαι ἀνώτερη ἀπὸ τοὺς θεοὺς.
 Βάστα τὸν ἔρωτα· εἶναι θέλημα θεᾶς·
 κι ἀφοῦ ἔχεις πάθος κύτα νὰ βολέψῃς το·
 εἶναι καὶ λόγια ἀγάπης καὶ γητέματα·
 καὶ θὰ φανῇ κάποια γιαιτρεῖα τοῦ πόνου σου.
 480 Κι ἀλήθεια οἱ ἄντρες δὲ θὰ τὰ κατάφερναν,
 ἂν οἱ γυναῖκες μηχανές δὲ βρῖσκαμε.

Χορός.

Φαίδρα, αὐτὴ λέει πλιὸ χρήσιμα στὸν πόνο σου,
 μὰ σοῦ ἐπαινῶ τὴ γνώμη, ἂν καὶ σκληρότερος
 εἶν' ὁ ἔπαινός μου αὐτὸς ἀπὸ τὰ λόγια τῆς
 καὶ πλειότερο πικρὸς σ' ἐσὲ νὰ τὸν ἀκούς.

Φαίδρα.

Αὐτό εἶναι ποὺ χαλνᾷει καλοκυβέρνητες
 χώρες καὶ σπίτια, οἱ λόγοι οἱ τὸσον ὄμορφοι.
 Γιατὶ δὲν πρέπει λόγια εὐχάριστα σταυτιὰ
 νὰ λέμε, ἀλλ' ὅσα θὰ μᾶς κάνουν μὲ τιμὴ.

Παραμύνα

490 Τί σοβαρολογεῖς; Δέ σου χρειάζονται
 τὰ ὄμορφα λόγια, ἀλλὰ νὰ δοκιμάσωμε
 τὸν ἄντρα, σὰν τοῦ ποῦμ' εὐθύς τὸν πόνο σου.
 Γιατὶ ἂν σὲ τέτοιες συμφορὲς δὲν ἔφτανες,
 κῆσουν μὲ νοῦ γυναῖκα, δὲ θὰ σ' ἔφερνα
 ποτὲ ὡς ἐδῶ γιὰ τὴν κρυφὴ σου ἀπόλαψι·
 μὰ τώρα τὴ ζωὴ σου ἀγωνιζόμεστε
 νὰ σώσωμε, κι αὐτὸ δὲν εἶναι δὲ κακό.

Φαίδρα.

ᾠ φοβερὰ πού μου εἶπες, κλεισ' τὸ στόμα σου
καὶ μὴ ξαναλαλήσης λόγια αἰσχρότατα.

Παραμάνα.

500 Αἰσχρά, ἀλλ' ἀπ' τὸ χαμό σου προτιμότερα.
Τὸ πρᾶμ', ἂν θὰ σε σώση, εἶναι καλύτερο,
παρὰ ἢ σεμνολογία σου, πού θὰ φάγη σε.

Φαίδρα.

Γιὰ τοὺς θεοὺς πλιὸ φτάνει, — λὲς σωστά, μὰ αἰσχρά—
μὴν προχωρῆς, γιατί ἡ ψυχὴ μου ἀργάστηκεν
ἀπὸ τὸν πόθο, κἂν τὰ αἰσχρὰ λὲς ὄμορφα,
σ' αὐτὸ πού τ'ἀποφεύγω τώρα θὰ χαθῶ.

Παραμάνα.

Ἐπρεπ', ἀφοῦ λὲς ἔτσι, νὰ μὴ σκόνταφτες·
τώρα ὅμως ἄκουσέ με, σὲ παρακαλῶ.

Ἐχω στὸ σπίτι ἀγάπης μαγιοβότανο—

510 τώρα μου ἔρθε στὴ γνώμη, — πού τὸν πόνο σου
θὰ γιάνουν, δίχως κἂν ἐσύ νὰ ντροπιαστῆς,
μηδὲ νὰ πάθῃ ὁ νοῦς σου, ἂν δὲ φανῆς δειλὴ.
Μὰ πρέπει ἀπὸ τὸν ποθητὸ νὰ πάρωμε
σημάδι, ἢ λόγον, εἴτε ἀπὸ τὰ ροῦχα του,
κι' ἀπὸ τοὺς δυὸ μιὰ χάρι νὰ ταιριάσωμε.

Φαίδρα. Καὶ τί εἶναι τὸ βοτάνι σου, ἀλοιφή ἢ πιτό;

Παραμάνα. Δὲν ξέρω· ὠφέλεια κύτα καὶ μὴ με ρωτᾶς.

Φαίδρα. Φοβοῦμαι μὴ με βλάβῃς πλειότερο μ' αὐτά.

Παραμάνα. Τότε τὰ πάντα θὰ φοβᾶσαι ἀλλὰ γιατί;

520 Φαίδρα. Νὰ μὴν πῆς στοῦ Θεοῦ τὸ γιὸ τίποτε.

Παραμάνα

Ἄφσε, παιδί μου· αὐτὰ τὰ καταφέρνω ἐγώ.
Μονάχα, ὦ Κύπρι ἐσύ, θαλασσινὴ κυρά,
βόηθα με. Ὅσο γιὰ τ'ἄλλα, πού ἐγὼ σκέπτομαι
φτάνει στοὺς φίλους πού 'ναι μέσα νὰ τὰ πῶ.

Χορός.

(Στροφή α'.)

Ἐρωτα, ὦ Ἐρωτα, πού πόθο σιάζεις
στὰ μάτια καὶ γλυκειὰν ἀγάπη μπάσεις
σ' ἐκείνων τὴν ψυχὴ, πού θὰ χτυπήσης,
παρακαλῶ σ' ἐμὲ νὰ μὴν ὀρμήσης
ποτέ μὲ τὸ κακὸ συντροφιασμένος,
530 μηδὲ νὰ ῥθῆς βαρὺς κι' ἀγριεμένος.
Γιατὶ εἰν' ἀνώτερο ἀπ' ἀστραποβόλι
κι' ἀπὸ φωτιά τῆς Κύπριδος τὸ βόλι,
πού ὁ Ἐρωτας, τοῦ Δία τὸ παιδί,
τὸ ρίχνει ἀπὸ τὰ χέρια του μ' ὀρμή.

(Ἀντιστροφή α'.)

Ἄνώφελα τόσων βωδιῶν τὸ αἶμα
χύνει ἢ Ἑλλάδα στ' Ἀλφειοῦ τὸ ρέμα
κἔκει στὸ Πυθικὸ θυσιαστήριον
τοῦ Φοῖβου, ἀφοῦ τὸν Ἐρωτα τὸν κύριον
τῶν ἀντρικῶν καρδιῶν καὶ κυβερνήτη,
πού κλειδοκράτορα ἢ θεὰ Ἀφροδίτη
540 στοὺς ποθητοὺς θαλάμους τῆς τὸν ἔχει,
δὲν τὸν τιμοῦμ' ἐμεῖς, αὐτὸν πού τρέχει
στοὺς θνητοὺς καὶ σὲ κάθε του ἐρχομὸ
χαμὸ τοὺς φέρνει καὶ ξολοθρεμὸ.

(Στροφή β'.)

Στὴν Οἰχαλία τὴν παρθένα ἐκείνη,
πού ἀζύγωτη ἦταν πρῶτα σ' ἀντρὸς κλίνη
κι' ἀνύπαντρη, τὴ σέρνει ἢ θεὰ Ἀφροδίτη,
μέσ' ἀπ' τὸ ῥημαγμένο τῆς τὸ σπίτι,
550 σὰν Βάκχη καὶ Νεραΐδα μανιασμένην,
στὸ αἶμα πνιγμένην, φλογοκαπνισμένην,
καί, μὲ τραγούδια φόνου, τοῦ Ἡρακλῆ
τὴν δίνει· οἶμ', στὸ γάμο σου, τρελλή.

(Ἀντιστροφή β'.)

Τῆς Θήβας ὦ ἱερόκαστρον, ὦ στόμα
τῆς Δίρκης, πέτε το κἔσεῖς ἀκόμα
πὼς τρέχει ἢ Ἀφροδίτη ἢ ἐκδικήτρια.
Τοῦ Διογεννήτου Βάκχου τὴ γεννήτρια
560 στὴν πύρινη βροντὴ νύφη τὴ δίνει,

πού βρίσκει ἀντί τοῦ γάμου χάρου κλίνη.
Πετάει ἐπάνω σ' ἔλα τρομερή,
καὶ πάει σὰ μέλισσα φαρμακερή.

Ε Π Ε Ι Σ Ο Δ Ι Ο Ν Β'.

- Φαίδρα.** Γυναῖκες, γιὰ βωπᾶτε· καὶ χαθήκαμε.
Χορός. Τι κακὸ τρέχει, Φαίδρα, σὶδὸ παλάτι σου;
Φαίδρα. Σταθῆτε γιὰ νᾶκούσω μέσα τί ὀμιλοῦν.
Χορός. Σωπαίνω, ἀλλὰ κακὸ σημεῖο θᾶναι αὐτό.
Φαίδρα. Ἄλίμονό μου, ἀλίμονον.
570 **Χορός.** Ἄλι στή συμφορὰ μου τῆς βαρυμόριης.
Χορός. Τεῖναι ἢ φωνὴ πού βγάζεις; τί θρηνολογεῖς;
Γυναῖκα, εἶπέ μας, σὰν τί ξαφνικὸ ἄκουσμα
τὲς φρένες σου τρομάζει;
Φαίδρα. Ὡ χαθήκαμε.
Σταθῆτ' ἐδῶ στὲς θύρες καὶ θᾶκούσετε
τί ταραχὴ κακὴ, πού μέσα γένηται.
Χορός. Σὺ εἶσαι κοντὰ στὲς κλειδαριές, πρῶτα σ' ἐσὲ
φτάνει ἢ βοὴ πού βγαίνει ἀπὸ τὰ δώματα.
580 **Φαίδρα.** Μὰ εἶπέ μου εἶπέ, σὰν τί κακὸ νὰ γένηται;
Χορός. Ὁ γιὸς τῆς Ἀμαζόνας ὁ Ἰππόλυτος
μαλώνει φοθερὰ τὴν παραμάνα μου.
Χορός. Ἀκούω τὴν ταραχὴν, ἀλλὰ δὲν ἤμπορῶ
τὰ λόγια καθαρὰ νὰ ξεχωρίσω ἐγώ.
Σ' ἐσὲν' ἀπὸ τὲς θύρες ἔρχεται ἢ φωνὴ.
Φαίδρα. Νά, κακοπροξενήτρα καθαρὰ τὴν λέει,
590 καὶ τῆς τιμῆς τοῦ ἀφέντη της προδότισσα.
Χορός. Πωπῶ κακό, καημένη μου, προδόθηκες.
Τί νά σου πῶ, πού τὰ κρυφά σου, ὡς φαίνεται,
βγῆκαν σὶδὸ φῶς καὶ τώρα καταστρέφουσαι.
Φαίδρα. Ἄλίμονο.
Χορός. Σ' ἐπρόδωκαν οἱ φίλοι σου.
Φαίδρα. Τὲς συμφορές μου ἀφοῦ εἶπε μὲ κατάστρεψεν·
ἀπὸ καλὸ της, πλὴν μοῦ βγῆκε σὲ κακό.
Χορός. Καὶ τώρα; τί θὰ κάνης, ὦ κακότυχη;
Φαίδρα. Σ' αὐτὲς τὲς συμφορές μου μόνον μιὰ γιατροειὰ
600 γνωρίζω· νᾶπεθίνω τὸ ταχύτερον.—
Ἰππόλυτος. Ὡ μάνα γῆ καὶ φωτοξάνοιγμα τοῦ Ἥλιοῦ,
τί λόγια πού δὲν ξεστομίζονται ἤκουσα!

(Ἀκολουθεῖ συνέχεια)

Μετάφρασις Δ. Μ. ΣΑΡΡΟΥ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΖΑ ΤΟΥ ΖΑΝ ΜΩΡΕΑΣ

ΤΟ ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ * * *

Τὸ Φθινόπωρο θ' ἀφήσει τὴ θέση του
στὸ Χειμῶνα καὶ σὲ λιγάκι οἱ τελευταῖες
ἀχτίνες τοῦ Νοέμβρη θὰ οβύσουν μελαγ-
χολικά.

Γλυκιὰ καὶ γόνιμη ἐποχὴ, ὃ θεά! ἀπὸ
τώρα τὰ κληματόφυλλα τῆς κόμης σου
λύνονται καὶ τῶρα οἱ τσαμπὶ τοῦ σταφυ-
λιοῦ πού σηκώνει τὸ δεξί σου σκορπᾶ τις
ρόδες του στὰ πόδια σου. Τὰ δῶρα πού
δίνεις στοὺς ἀνθρώπους δὲ γιομίζουν πιά
τὰ καλάθια σου καὶ οἱ χαρωπὲς φωνές
τοῦ τρύγου ἐπαψαν ν' ἀντιπλοῦν γύρω
στὸν κάδο. Οἱ Σάτυροι κοί Φαῦνοι σου
θὰ ξαναπᾶνε στᾶντρα τους, καὶ οἱ ἀσπρό-
λαιμες Νύμφες σου θὰ παρατήσουν τοὺς
ὄχτους τῶν ρυακιῶν, ὅπου ἄρεζαν νὰ
πλέχνουν ἀρμονικοὺς χορούς. Ἄλλη μιὰ
φορὰ ὁ χιτώνας σου πῶχει χρῶμα φύλ-
λων ἀμπελιοῦ, μαράθηκε. Δὲ θὰ πᾶμε
πιά νὰ ρεμβάσουμε στὰ βαθιὰ δάση, μ'
ἕνα βιβλίον στὸ χέρι· θᾶκουμπήσουμε στὸν
ἀγκῶνα παραστιὰς καὶ κάτου ἀπ' τὴ
λάμπα.

Ὁ κυνηγὸς πού τραγούδησαν οἱ ποιη-
τὲς δὲ θὰ φέρει πιά γοργὰ τὰ βήματά
του στῶν λειβαδιῶν τὸ μᾶκρος, δὲ θὲ νά-
πολύσει πιά τὸ ὑπάκοο κοπάδι του πά-
νου στὸ λογὸ καὶ τὸ ζαρκάδι, τὰ φοθη-
τσιάρικα. Ἄ! τί εὐχαρίστηση ἐνιοθε πιά-
νοντας στὴν παγίδα τὸν πολεμόχαρο λύκο
καὶ τὴ στρηφωτὴν ἀλεπού ἢ καλύτερα νὰ
ξεσηκῶναι ἀπ' τὰ καλάμια τοῦ ποταμοῦ
τὸν ἰχνεύμονα καὶ τὸν ἀγριόγατο. Ὑστερα
ἐπαιρνε μαζί του γελώντας τὸ γεμάτο ἀγ-
κάθια σῶμα ἐνὸς εὐκολογύριστου σκαν-
τζόχοιρου.

Πρὶν σπύρει ὁ Βοριάς τις ἀπαίσιες πα-
γωνιές του, μ' ἀρέσει νᾶνσθυμῆμαι τὸν
τρύγο καὶ νὰ κάμω νὰ ξανακρούει μὲ
τὸ δικό μου τρόπο ἢ σὺριγγα τοῦ Καλ-
πούρνιου.

«... Τῶν φουσκομάγουλων Σατύρων
τὸ θεότρελλο κοπάδι, ἀρπάζει τότες τὴν

κούπα πού ἡ τύχη φέρνει: Ὁ ἕνας μὲ τὸ
γυριστὸ κέρατο γεύτηκε τὸ κρασί. Ὁ ἄλ-
λος γιὰ νὰ πιεῖ ἔχει μονάχα τὴ φούχτα
τοῦ χεριοῦ του. Σκυμένο στὸν κάδο, ἀ-
κούω ἕναν ἄλλον ἀκόμα πού ρουφᾶ τὸ
πιετὸ μένα ἠχερὸ στόμα· καὶ μερικοὶ ἐκεῖ
κάτου πεσμένοι ἀνάσκελα περечιοῦνται
μὲ τὰ σταφύλια πού μόνον τους τὰ ζού-
πηξαν. Ἀπὸ τὰ ζουλιγμένα τσαμπιά ἕνας
καλοσήμαδος χυμὸς ὑπέμετρα ἀναβρύ-
ζοντας λερόνει τὸ πρόσωτό τους...»

Οἱ ἀρχαῖοι γιόρταζαν τὸ Φθινόπωρον
ὄχι χωρὶς τρυφερότητα ἀλλὰ καίμὲ ἠρε-
μία. Τώρα, ὅταν ὁ ὑγρὸς νότος στυφο-
γυρνᾶ, πετιοῦμε στὰ λυπημένα μονοπάτια
μὲ τὰ ξερὰ φύλλα, καὶ ἀκουμποῦμε τὸ χέ-
ρι στὸ κεφάλι, σιμὰ στὰ θαμπωμένα νερὰ
ὅπου σαπίζουν.

Μήπως εἴμαστε θύματα τοῦ Ἄγγλου
Θόμσωνα καὶ τοῦ μαθητοῦ του Ζάν-Ζάκ;
Τί λέω! Ἡ ψυχὴ μας πῆρε τὸ τσάκι-
σμα. Δὲν μποροῦμε ν' ἀπιστήσουμε στὴ
ψυχὴ μας. Ἄς προσπαθήσουμε μονάχα
νὰ πάρουμε λίγην ὁμορφιά ἀπ' τὰ κα-
πρίτσια της καὶ ἀπ' τὴν τρέλλα της.

Ὁ θεϊκὸς Σεγιέ, γεννημένος ἀπὸ ἑλλη-
νίδα μάνα, ἄφηνε κι' αὐτὸς τὸν ἑαυτό
του νάποχαυνόεται. Στὴν ἀκρὴ ἐνὸς λα-
γαροῦ ποταμοῦ, κάτου ἀπὸ τις ὠραίες
φυλλωσιές, ἔγεργε τὸ κεφάλι στὸ στή-
θος, καὶ καλοῦσε φαντάσματα.

«Αὐτὰ τὰ τόσον ὠραῖα φαντάσματα,
τῶν τόσον ἀγαπημένων καρδιῶν μας.»

Ὁ Λαμαρτίνος πού ἔχοντας μονάχα
τὴν ποιητικὴν τοῦ Παρνὸ πρόχειρη, μπό-
ρεσε νᾶνέβει στὸ ζενιθ τῆς ἔμπνευσης
καὶ νὰ ξεχυθεῖ, σὰν τὸ Βιργίλιο, σὲ με-
γάλου ποταμὸν ἀρμονίας, θέλησε νὰ σμίξει
τὴ ψυχὴν του μὲ τοὺς ὑστεροὺς στεναγ-
μοὺς τοῦ βραδινοῦ ἀγέρα, μὲ τὰ κλημα-
τόφυλλα, ἢ μὲ τὴ λάμψη τῆς τελευταίας
ἀχτίνας τῆς χροιάς· στίς χιονισμένες κο-
ρυφές τῶν βουνῶν, Ἐπιδράστηκε ἀπ'

ὄλα τὰ νεωτεριστικά λαγγέματα τοῦ Φθινόπωρου.

«Χαίρετε, δάση στεφανωμένα μ' ἓνα ἀπομεινάρι πρασινάδας! Φυλλωσιές κτρινιασμένες, σκόρπιες πάνου στὴ χλόη! Χαίρετε, ὕστερες ὁμορφες μέρες! ἡ θλίψη τῆς φύσης ταιριάζει στὴ θλίψη μου κι ἀρέζει στὰ βλέμματά μου.»

Τὸ Φθινόπωρο τοῦ Λαμπρῆτινου εἶναι μία νεανική του σύνθεση. Ἄργότερα ἔκαμε στροφές δυνατώτερες. Ὡστόσο, ἐπιτρέπεται νὰ σκεφθοῦμε πού τὰ πρῶτα ἔργα, στὸ σύνολό τους, εἶναι ἴσως τὰ καλύτερα. Εἶναι κρῖμα, γιατί στὸ ζήτημα τῆς τέχνης, ἂν τὰ νιάτα ἔχουν ὄλες τις χάρες, τοὺς λείπει συχνὰ ἡ ἀληθινὴ στερεότητα. Μποροῦμε νὰ ποῦμε πού δὲ σκάθουν σὲ βάθος, ἀκόμη καὶ μετὰ τις καλύτερες συνθήκες.

Χίλιες ἀπέχθειες μ' ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὸν Οὐγκώ. Ὡστόσο ἐκεῖνος ξετυλίχθηκε κανονικὰ ἴσα μὲ μιὰ προχωρημένη ἡλικία. Νὰ γιατί μερικὰ λυρικά ποιήματά του, στὶς Contemplations λόγου χάρι, μᾶς ἀναταράζουν μὲ κῦρος.

Ὁ Μπωντελαίρ ἦταν ἓνας θιασώτης τοῦ φθινόπωρου. Μ' αὐτόν, τὸ Φθινόπωρο μπαίνει στὰ γιομάτα μούχλα παλιόσπιτα, στὶς σκοτεινὲς κώχες τῶν σπιτιῶν, ὅπου σωριάζουν τὰ ξύλα γιὰ τὸ χειμῶνα. Μακριὰ ἀπὸ τὸ δρυμῶνα πού ὁ ἄνεμος ξεγυμνώνει καὶ τὸν κάνει νὰ τρίζει, προτιμᾷ νὰ θρηνηεῖ μετὰ τοὺς ἀνεμοδείχτες καὶ μετὰ τις ὑδρορροές. Τὸ Φθινόπωρο τοῦ Μπωντελαίρ ἀνακατόνεται στὶς ραδιοургίες καὶ τὰ τεχνάσματα τῆς καρδιάς. Δὲ ντύνεται μὲ τὰ κλασικὰ ξερόφυλλα μὰ μετὰ ῥόμπες παράξενες, φκασιδόνεται καὶ παίζει μετὰ τις ρηγιλὲς καὶ καθησιαρές γάτες.

Ξαναδιαβάστε τὸ σονέττο τοῦ Φθινόπωρου. Τὸ γοῦστο σ' αὐτὸ εἶναι ἐξυψωμένο ἀπὸ τὰ σπανιώτερα ἀρωματικά τῆς ψυχολογίας καὶ τῆς φυσιολογίας ἀκόμη. Κι ἂν οἱ οὐσίες αὐτὲς ξατμίστηκαν λιγάκι μετὰ τὸν καιρὸ, συλλογιστῆτε πού στὴν ἀρχὴ ἦταν πολὺ τσουχτερές κ' εἶχαν ἓνα ἄρωμα πολὺ ἐρεθιστικό.

Ἄγάπησα πολὺ τ' Ἀνθη τοῦ Κα-

κοῦ στὴν ἐφηβική μου ἡλικία καὶ σὺλὴ τὴν πρώτη νιότη μου. Θαναμάζω πάντα τὸ Μπωντελαίρ καὶ δὲν τὸν ξαναδιαβάζω. Οἱ προσπάθειές του καθὼς καὶ τὰ ἐπιθετά του με στενοχωροῦν τώρα τόσο πού με φέρνουν ἀγγούσα, μιὰν ἀγγούσα φυσική. Βέβαια, εἶναι ἓνας ἀληθινὸς τεχνίτης ὅπως τὸν ἐννοοῦμε σήμερα ἡ καλύτερα ὅπως τὸν ἐννοοῦσαν πρὶν ἀπὸ λίγα χρόνια. Ἄς εἶναι, εἶναι ἓνας μεγάλος τεχνίτης ἀπλοῦστατα, εἶναι μάλιστα ἓνας μεγάλος ποιητής. Δὲν εἶναι ἓνας καθάριος ποιητής.

Ὁ Βερλαῖν ἦταν φυσικώτερα ποιητής ἀπὸ τὸ Μπωντελαίρ. Ἦταν μονάχ' αὐτὸ, ἦταν μ' ὅλη του τὴ ψυχὴ. Οἱ στίχοι του ἀνάβρυσαν σὰν τὸ νερὸ τοῦ βράχου, καὶ σὰν ἀπὸ κακὸ θαῦμα, παράσπερναν λάσπη. Ὁ Βερλαῖν ἦταν πιδέξιος στὴν τέχνη του ἀλλὰ μὲ μιὰν ἀκαταστασία καταπληκτικὴ. «Δὲν εἶχε μάθει νὰ διοχετεύει σοφὰ τὴ θαυμάσιαν εὐαισθησία του» εἶπεν ἔξοχα ὁ Ζὰν ντὲ Γκουρμόν. ὁ νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ σοφοῦ συγγραφέα τῆς Αἰσθητικῆς τῆς γαλλικῆς γλώσσας.

Θαρρῶ πὼς ὁ Βερλαῖν δὲν παθαίνουσαν τόσο ἀπὸ τὴ θλίψη τῶν κάμπων καὶ τῶν κτρινιασμένων δασῶν. Τὸ φθινόπωρο ὡστόσο μπαίνει στὴν ἐμπνευσή του σὰ σύμβολο καὶ σὰ μεταφορά.

«Οἱ μακρόσυρτοι γόοι
τῶν βιολιῶν
τοῦ χινόπωρου...»

Μὲ τὴ μορφὴ του πού ἔμοιαζε μαντζουρινοῦ ληστή, ὁ Βερλαῖν εἶχε τὸ λεπτότερο πνεῦμα. Εἶχε μαζί τὸ γοῦστο καὶ τὸ αἶσθημα τοῦ ἀδικοῦ. Μήπως γιὰ τὸ τίποτα ἐπιτηδεύονταν νὰ βάζει σὲ στίχους τις Ἐρωτόχαρες γιορτές. Τὸ Φθινόπωρο τῶν ζουρσαφιῶν αὐτῶν, μᾶς ἐπιτήδευσης, πού δὲν ἀποκλείει τὸ φυσικό, τοῦ ταίριαζε:

Ἦ ἐσπέρα ἔπεφτε,
μι' ἀμφίβολη ἐσπέρα χινόπωρου
οἱ ὠραῖες κρεμάμενες
στὰ μπράτσα μας ρεμβές,
εἶπαν τότες λόγια
τόσο πιστευτά, σιγόλαλα,

πού ἀπ' ἐκεῖνο τὸν καιρὸ
τρέμει ἡ ψυχὴ μας κι ἀπορεῖ.

Ὁ ποιητὴς αὐτὸς ξεχείλιζεν ἀπὸ ποιήσῃ, μιὰ ποιήσῃ ἐπίκαιρη. Δίχως ἄλλο δὲν ἀκολούθησε τὴ μόδα· τὴ δημιουργήσῃ, πρᾶμα πού εἶναι ἴσως σοβαρώτερο.

Ἦμουν πάντα τὸ θῦμα τῆς ἐποχῆς αὐτῆς.

Φθινόπωρο βαριόμοιρο
πὼς ἀγαπῶ τὸ πρόσωπό σου!

Ποιὸς ξέρει ἂν ἡ θλίψη τοῦ φθινόπωρου δὲ ξελόγιασε τὴ ψυχὴ μου ὅλως διόλου ἀδικα! Τώραῖο φῶς χυμένο στοὺς κάμπους καὶ στὴ θάλασσα, μήπως δὲν εἶναι ἡ ἀληθινὴ τραγικὴ ὄψη τῆς ζωῆς;

Τί τρέλλα νὰ κάνω συλλογισμοὺς ὅλως διόλου ἀνώφελα! Δὲν ἀνοίγω καλύτερα τὸ παράθυρό μου νὰ θαυμάσω τὸ φθινόπωρο στὴ μουντοκόκκινη σκέπη τῶν δέντρων!

... Στοὺς κήπους οἱ δάλιες, κίτρινες, ἄσπρες ἢ μουντές, οἱ δεντρομολόχες καὶ τὰ λογιῶ-λογιῶ, χρυσάνθεμα ρουφοῦν τις τελευταῖες τοῦ ἡλίου ἀχτινες. Ἦ ψηλὴ ἀγριοκαστανιά στηλόνεται μετὰ παραστατικὸ μᾶς χαριτωμένης κεφαλῆς ρούσας ἀναμαλλιάρας. Στὸν ἄμμο τῶν δεντροσειρῶν, στὴ χλόη τῶν πρασινάδων,

τὰ πεσμένα φύλλα ἀναταράζουν στὸν ἄνεμο πού ξάφνω μὲ μιὰ πνοιὴ δυνατῶτερη, τὰ σηκώνει ὡς τὰ βάρθρα τῶν ἀγαμάτων, ἢ γκρεμίζει τα σὲ γοῦρες μετὰ μαρόνερο. Ἄν ἤμουνα ξερόφυλλο, θάθελα νὰ σαπίσω στὴ γούρνα μᾶς ὠραίας κρήνης πού γνωρίζω. Παλαικὰ πλατάνια τὴν περιτριγυρίζουν· κι ὅταν τὰ μεσάνυχτα ἀποσταλάζει σιγαλά, θαρρῶ πού ἀκούω τὴ Βυβλίδα, ἀδερφοῦλ' ἀμαρτωλή, νὰ κλαίει τὸν ὀλέθριο ἔρωτά της.

... Μιὰ μέρα διάλεξα—ἀνάμεσα ἀπὸ ἑκατὸ—τρία ρόδα· τὸ ἓνα κίτρινο, τὸ ἄλλο λευκὸ, καὶ τὸ τρίτο μετὰ καρδιά φλογάτη. Τάχα γιὰ νὰ τὰ κάμω δῶρο σὲ μιὰ Κυρά, ὠραία καὶ λόγια σὰν τις συνδιαλεγόμενες τοῦ Ἑπταήμερου· σὰν ἐκείνη τὴ νέα χήρα Λογκαρίνα, ἢ σὰν τὴ γελαστὴν Ἑμαρσοῦτα.

Ὡστόσο, ὅταν ἔφτασα, ἡ Κυρά κρατοῦσε στὸ χέρι ἓνα μπουκέτο ἀπὸ ξερόφυλλα, πού εἶχε τὴν ὠραία παραξενιὰ νὰ μαζέψει εἶχε μέσα του ἀπ' ὄλες τις χλωμάδες, καὶ μερικὲς ἐνὸς πράσινου ὄψιμου καὶ μεγαλόπρεπα σκουριασμένου.

Αὐτὸ τὸ φθινοπωρινὸ μπουκέτο ἦταν τόσον ὠραῖο, πού ἀπὸ πείσμα, θέλησα νὰ ρίξω τὰ ρόδα μου, ὅμως τὸ θάρρος μου ἔλειψε.

ΚΑΛΛΙΜΑΧΟΥ * * *

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ * * * *

Τὸ θάνατό σου, Ἡράκλειτε, κάποιος μοῦ εἶπε καὶ δάκρυα
μοῦ ἤρθαν, ἀναθυμᾶμενος πόσες φορὲς κ' οἱ δύο μας
μιλώντας ἐβυθίσαμε τὴν ἡλιο. Μὰ κι ἂν κάπου,
ξένε μου Ἀλικαρνασινέ, ἀπὸ καιρὸ εἶσαι στάχτη,
τᾶνδόνια τὰ δικά σου ζοῦν. Σὲ τοῦτα ἐπάνω ὁ Χάρος
πού ὄλα τὰρπάζει δὲν μπορεῖ χέρι ποτὲς νὰ βάλει.

M.

Η ΣΕΛΙΔΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

ΒΑΣΙΛΕΜΑ * * *

Ἀπλὴ κ' ὠραία ἡ ἄσπρη πολιτεία
γιομάτη ἀπ' τῆς ζωῆς τὴν καλωσύνη,
ζηλεμένα στὸς ζωοῦλες δίνει
παλάτια στὴν ἐρωτικὴ ἐρημία,

ποῦ ἡ ἀφροντισιὸς γυρνᾷ καὶ βασιλεύουν.
Κι' ἐκεῖ ποῦ ἡ φτώχεια λές κι' ἀράζει
σὰ δάκρυ, ποῦ ἀπὸ τὰ μάτια στάζει
τῶν ἔρημων τὰ μάτια — ὅταν γυρεύουν

τὴ φτωχοῦλα ἀγάπη, οἱ λαχτάρες
κ' οἱ φτωχοί, λησμονημένοι πόθοι
μοιάζοντε σὰ μιὰ γρη῏ ὄπου κλώθει

Τὶς ἁμαρτίες, τοὺς πόθους καὶ τὶς χάρες
μιᾶς ζωούλας ποῦ ἀθώρητα σαλεύει
σὰν τὰ στερονόφωτα τοῦ Ἡλιοῦ ποῦ βασιλεύει.

ΠΑΛΗΑ ΒΡΥΣΗ * * *

Καθρέφτη ἀπὸ νερὰ καθάρια
ἡ δύση ἀπλώνει ὄνειρεμένη,
μὲ τὸ χρυσὸ σταμνὶ σὰ θγαίνει
ἡ ἀρχόντισσα μὲ τὰ μαργαριτάρια.

Φτωχὴ βρουσοῦλα στὴ γωνιά τοῦ δάσου!
Τὴν ὦρα τῆς ἐρμιᾶς αὐτῆς
ὁ ἀδερφὸς κι' ὁ ξομολογητῆς
θλιμμένος παραστέκει ἐδῶ. Στοχάσου,

ἀρχόντισσα μὲ τὰ γλαρὰ τὰ μάτια,
τὴ θλίψη Σου, ὅταν γένουτε κομμάτια
τὰ χρυσικά, τ' ἀσημικά — Καθὼς στὴ βρύση

ἐνὸς φτωχοῦλη ἡ διαφεντιά, — τὸ πέτρινο λαγῆρι —
ἐπὲς τὴ νύχτα ἐδῶ κοντὰ θρούμματα ἔχει γίνῃ
τὴν ὦρα ποῦ ἡ καρδοῦλα του γιὰ σένα εἶχε ὀργίση.

Κ. Ζ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ * * * * *

Ι. Ν. ΓΡΥΠΑΡΗ * * * ΣΚΑΡΑΒΑΙΟΙ

ΚΑΙ ΤΕΡΡΑΚΟΤΤΕΣ * * * * *

Ὁ Γρυπάρης ἀκολουθώντας τὸ παράδειγμα τοῦ Ἐρεντιᾶ, τοῦ πρώτου δασκάλου του, μαζεύει τὰ ποιήματά του σὲ βιβλίο ἀργά, σὲ στιγμὴν ἴσως ποῦ τελειώσε σχεδὸν ἡ ποιητικὴ παραγωγή του. Ἄν καὶ δὲ βρίσκουμε μὲς τὴ συλλογὴ αὐτὴ κανένα ἀγνωστὸ ποίημα, ὡστόσο τὸ μάζεμα τῶν στίχων του γιὰ πρώτη φορά, μᾶς ἀφήνει νὰ ἐξετάσουμε καλύτερα καὶ ἀνετώτερα τὴ φυσιογνωμία τοῦ Γρυπάρη.

Ὁ Γρυπάρης πρωτοφάνηκε στὴν «Ἐστία» τοῦ Ξενοπούλου στὰ 1894 μὲ τὰ τέσσαρα πρῶτα σονέττα τῶν Σκαρβαίων καὶ Τερρακοττων ἢ καλύτερα ἕνα χρόνο πρωτότερα στὴ «Φιλολογικὴν Ἠχώ» τῆς πόλης μας, γιὰτὶ ἐκεῖ δημοσιεύθηκε τὸ πρῶτο Κρίνος καὶ Ψυχὴ μὲ τὸ ψευδώνυμο Γιάννης Ἀρτεμωνιάτης. Πρέπει νὰ θυμηθοῦμε ὅτι τὴν ἐποχὴν ἐκείνη ἡ νεοελληνικὴ ποίηση ἦταν στὰ χέρια τοῦ Δροσίνη—ποῦ προσπαθοῦσε νὰ ἐφαρμόσει τὸν κοππεδισμό του στὸ ἐλληνικὸ φολκλόρ, βγαλμένο στὸ φῶς ἀπὸ τὸν Πολίτη—τοῦ Πολέμη καὶ τοῦ Παλαμά, ποῦ θαμπωμένος ἀπὸ τὸ Λεκόντ ντε-λίλ τραβοῦσε ἀπὸ ἀρχαιολογικά θέματα τὸ ἰδανικὸ τοῦ μαρμαρίνου στίχου. Ὁ Σολωμὸς ἐσχασμένος ἀπὸ καιρὸ ξανάρχουνταν καλεσμένος ἀπὸ τὸν Παλαμά. Ὡστόσο μπορούμε νὰ ποῦμε πὼς ὁ Παλαμάς ὡς ἐκείνη τὴν ὦρα ἔβλεπε τὸ σολωμικὸ στίχο μόνο στὴν ἐπιφάνεια, ἡ μουσικότητά του ἢ βαθύτερη τοῦ ἔφευγε.

Ἐκεῖνο ποῦ χαρακτηρίζει τοὺς στίχους ἐκείνης τῆς ἐποχῆς, μ' ὄλη τὴ νέαν αἰσθητικὴν τοῦ περιμαζωμένου καὶ περιεκτικῶς, εἶναι κάποια ἀκαμψία, κάποια στεγνάδα καὶ ὄχι βαθεῖα καὶ ἀρκετὴ ἐκμετάλλευση τοῦ δημοτικοῦ στοιχείου, θρυλικῶς καὶ γλωσσικῶς.

Εἶναι ἀλήθεια πὼς ὁ Βιζυηνός, ἐπη-

ρασμένος κατ' εὐθεῖαν ἀπὸ τὸ ἰδεόπαρτο κ' ἐκμεταλλευτὴ τῶν παραδόσεων γερμανικό ρωμαντισμὸ, ἔδινε ποῦ καὶ ποῦ κάποιες νέες ἀφορμὲς πλάι στὸ σολωμισμὸ σιγώτερα, ἀπαλότερα, θρυλικώτερα μὰ πλέον ἀκαλαίσθητα καὶ μὲ πολὺ ὀλιγώτερη μαστοριά. Ἐκμεταλλευτῆς ὅμως αὐτοῦ τοῦ νέου ποῦ ἔμπαινε στὴν νεοελληνικὴ ποίηση ἦταν πάλι ὁ κορφολόγος Γρυπάρης.

Τὴ στιγμὴ λοιπὸν ἐκείνη ποῦ οἱ Ἕλληνες παρνασιακοὶ ἔχοντας ἐτοιμάσει εὐνοϊκὴν ἀτμόσφαιρα θρονιόζονταν στὴν Ἀθήνα, ὁ Γρυπάρης παρουσιάζοντας ἐλληνικὰ καλλιγραφημένα τὰ σονέττα τοῦ Ἐρεντιᾶ ἦταν βέβαιος ποῦ θάρσζε στοὺς ἀνθρώπους ποῦ ζητοῦν τὸ νέο, καὶ στοὺς διαλεχτοὺς τῆς ἐποχῆς ποῦ ἐπιβάλλονται στοὺς φιλολογικοὺς κύκλους.

Ἀν μπορούμε ὡστόσο νὰ ποῦμε ὅτι ὁ Γρυπάρης ἦταν ἄλλως διόλου ἕνας δουλικὸς μιμητῆς τοῦ Ἐρεντιᾶ, γιὰτὶ μαζί μὲ τὸ ψαλίδισμα τῶν ἐρεδιακῶν σονέττων ἔφερε καὶ τὴν ἀγάπη τοῦ Σολωμοῦ· κάποιο βέμβισμα τοῦ στίχου του. Τὸν τριγυρνᾷ ἡ ἀρμονία του εὐθὺς ἀπὸ τὴν ἀρχὴν στὴν ἐκμετάλλευση τῆς ἀγαπητῆς καὶ συχνόπαρτης εἰκόνας τῆς πεταλούδας καὶ τοῦ κρίνου. Ἡ μουσικότητά τοῦ Σολωμοῦ τὸν περιτρυγνᾷ σὰν πεταλούδα τὸν κρίνο, τόσο ὅμως ὑπολανθάνουσα, τόσο λίγο βομβοῦσα:

— μὲ σὸ δ' ὅσον ἦχο θᾶκουες
σὰν ξένο αὐτὶ βούιζεις: —

ποῦ χάνεται σὲ πλαστικότητα. Ἐξὸν ἀπὸ τὴν ἰδiosisκρασία του τὴν πλαστικὴν τὸ σολωμισμὸ τὸν ἔμαθε ἀπὸ τὸ Ψυχᾶρη, ἄλλο παρνασιακὸ ἢ καλύτερα νατουραλιστικὸ ταλέντο καὶ τὸν αἰσθάνεται ἀτελῶς, παρνασιακά. Μολαταῦτα ἀπὸ τοὺς δασκάλους του μαθαίνει νὰ διακρίνει ὅτι τοὺς

ήταν αντιληπτό και για την ώρα είναι κάτι.

Μαζί με τον Έρεντιά ο Γρουπάρης γνωρίζει και το έργο του Μωρεάς, άλλου πλαστικού ταλέντου, αληθινότερου όμως και πλουσιότερου στη μορφή, που παίζει την ώρα εκείνη και με τις βερλαινικές μουσικότητες κι όνειρεύεται να δέσει τη μορφή της γαλλικής αναγέννησης με την ανήσυχη ψυχή της ώρας. Από τον Pelerin Passionné ο Γρουπάρης μαθαίνει τώντι το κέντημα των παλιών λησμονημένων λέξεων στη σημερινή γλώσσα. 'Ο Γρουπάρης όμως βάζει λιγότερο παλιές και περισσότερο δημοτικές άγνωστες ή ιδιωματικές λέξεις. — Κ' έτσι οι Σκαραβαίοι και Τερρακόττες γίνονται ένα ανακάτωμα δύο ανόμοιων στοιχείων, του γυαλισμένου, συμαζωμένου και σε ακινησία παραδομένου παρνασσικού και του ξεχειλιστού, όργιαστικού δημοτικού. Αυτό το ανακάτωμα κάνει τη μεγαλύτερη πρωτοτυπία του. 'Η αλήθεια όμως είναι ότι είχε μάθει από τους δασκάλους του μερικά πράγματα, που φαίνονταν να μη κατέχουν οι άλλοι, στο βάλσιμο και στο δέσιμο από το Μπωντελαίρ λ.χ. έμαθε το χτυπητό άρχνισμα του στίχου που του έδινε κάτι που έμοιαζε, πώς να πω, σάν όμορφη εμφάνιση ήθοποιού. Όλα αυτά ήταν αρκετά για την ώρα για να ξαφνίσουν και ν' άρέσουν.

Μολαταύτα οι Σκαραβαίοι ούτοι με την παρνασσική τεχντροπία του είναι αρκετά φτωχοί και κάνουν την εντύπωση τενεκεδένιας αντίκας. Έξόν από την αισθητική τους, οι λέξεις τους μαζωμένες στην άραδα από λεξιθρηρία. Δέ θέλω να πω ότι ο ποιητής δέν μπορεί να πάρει μιάν όμορφη λέξη σπάνια ή ξεχασμένη ή μιάν άλλη έστω και ιδιωματική που αποδίδει κάποιο χρώμα που άλλες ξεθωριασμένες από την καθημερινή χρήση τ'όχασαν. Όταν όμως άνοιγεις τον Ζωγράφειον Άγώνα του 1891 και βρίσκεις μαζωμένες τις λέξεις που κάνουν την περισσότερη πρωτοτυπία των Σκαραβαίων και Τερρακόττων: άσπρογαλιάζει, λιβαυνή, γιαλοπερίγιαλα, νεροκαμένη, θραψή, τριμερούσω, καλαμοβύζω και άλλ-

λες, κι όταν αυτές συνοδεύονται από στίχους κατ' αναλογίαν ή σχεδόν μεταφρασμένους από τον Έρεντιά με φράσεις σάν τάσ γουρά δάση=les bois torses του Μωρεάς ή αντιγραφή εικόνων σάν τη Σαπφώ του Άρδ Ρενάν, ή κουζίνα είναι πολύ φανερό και σου κόβει την όρεξη. Έπειτα ο άριστοτεχνικότερος αυτός ποιητής της ώρας έχει κάτι έλλειψες στην περιτέχνηση που σε παραξενεύουν πολύ. Έξόν από πάμπολλες χασμοδίεσ—σ' ένα μο.άχα σονέτο «Υπνου δάκρυα» μετρήσαμε πέντε—πολλοί στίχοι τραβηγμένοι με το ζόρι, έχουν και μερικά ψεγάδια που μπορούμε να τα χαρακτηρίσουμε μόνο για άπροσεξίες. Γιατι βλέπουμε άλλου πάλι φανερά κάποιαν άμέλειαν και κάτι που του ξεφυγε. Και δέν μπορούμε να πούμε πώς ο ποιητής δέ λογαριάζει την περιτέχνησιν αυτή που είναι άλλως τε συνέπεια της τεχντροπίας του, άφου μερικές νέες παραλλαγές των στίχων του δείχνουν το άδιάκοπο δούλεμα. Στην έκδοσιν αυτή μερικές διορθώσεις τις έκαμε μόνο και μόνο για ν' αποφύγει τις χασμοδίεσ.

Τό στίχο λ. χ.

μέσ τά πολύ παράξενα
και άγρια όνειρά μου
που είχε δύο χασμοδίεσ τόν άλλάξει: έτσι:
μέσ τά παράξενα πολύ
και άγρια πολύ όνειρά μου,

βάζοντας δύο φορές τό πολύ για ν' αποφύγει τη χασμοδία αδυνάτισε και χειρότερεψε τό στίχο.

Σέ πολλά μέρη που λείπει ή λεξιθρηρία οι στίχοι ξεπέφτουν σε απλή καλλιγραφία, άλλου πάλι στίχοι πεζότατοι μαρτυρούν ότι είναι βγαλμένοι από τό άχτάρικο των παρνασσίων.

Ό παρακάτω στίχος δέ σάς φαίνεται σερβιρισμένος από τό «μπακαλάκι» του Κοππέ;

που από τό γαίμα της καρδιάς
στερνό βυζαίνει δράμι.

Στούς τελευταίους όμως Σκαραβαίους ή λεξιθρηρία σχεδόν λείπει, ο στίχος του παίρνει περισσότερη μαστοριά στο δέσιμο, ή τέχνη του όμως μνήσκει γραμματική μ' ελάχιστη μουσικότητα.

Στόν Πανικό λ. χ. που αρχίζει έξοχα με τό δημοτικό στίχο
ο Θεός βοήθός μας και σκεπός
ο στίχος που είναι τό κέντρο και ή ψυχή του ποιήματος να πώς αποδίδεται:

Τρόμο βαθύ σκοπούν
του θείου σκοποού τά θεία τά μάγια
δέ σάς φαίνεται πώς του λείπει ολότελα ή μουσικότητα του σολωμικού και βερλαινικού στίχου; Τό άχρωμο και πεθαμένο επίθετο θείος, αντίς θεοτικός, θεϊκός επαναλαμβανόμενο δύο φορές και με δύο φορές τό άρθρο, τη στιγμή ακριβώς που θά τό εξύφωνα και θά του έδινε κάτι που θά υποβάλλε και θά παράτεινε τόν τρόπο, κάνει τό στίχο να ξεφυλλίσει στη χειρότερη banalité.

Μολαταύτα ο Γρουπάρης την ώρα εκείνη φέρνει κάτι άσυνήθιστο και νέο.

Τερρακόττες. Τό δεύτερο μέρος της συλλογής. Σκαραβαίοι και Τερρακόττες= Emaux et Cammées του προδρόμου και δασκάλου του Παρνασσού, που χρωματίζει τη λεκοντελιλική μαρμάρινη σύμπτυξη κάποιων σονέττων του Έρεντιά, του μάγου Θεόφилου Γκωτιέ, του θαυμαστή του γκαϊτικού ιδανικού, του ποιήματος—αγάματος. Τά περισσότερα όμως από τά ποιήματα της συλλογής, τάγαλματάκια αυτά, είναι πηλίνα, ο ποιητής άλλως τε έχει συναίσθηση της τέχνης του όταν τά όνομάξει τερρακόττες. Έδώ κέκετ όμως στά πρώτα κι ολάκερο τό τελευταίο τρίπτυχο, Άγάπη, Υπνος, Θάνατος, με όλη τη γενική έμπνευση του τελευταίου που είναι του Άνρϋ ντε Ρενιέ κι ολάκερο τόν τελευταίο στίχο που είναι πιστά μεταφρασμένος

d'écouter l'adieu pleuré par la fontaine
ν' άκούει τό χείρ που θά κλαίει ή κρίνη,
είναι άνώτερα άπ' όλα τά προηγούμενα. Μιά λαγαρότητα και ακρίβεια που δέ φαίνεται να χεί τίποτε τό βιασμένο, κάποια πνοή κορφολογημένου συμβολισμού άέρισε τη ψεύτικη συνθετική άτμόσφαιρα.

Στά Ίντερμέντια ή τέχνη του είναι πλέον μεστωμένη, ή εκκλήτηση των λέξεων, έξόν από τό πρώτο, χάνεται από τό γυάλισμα. Στο πρώτο αυτό, «Στόν ήσκιο της Καρυδιάς» ή άτμόσφαιρα είναι

άκόμη πιγερή, βαριά, ψεύτικη, ταιριάζει όμως θάλλεγες με τό θέμα. Κ' έδώ άκόμα βρίσκουμε τό ίδιο κούρασμα των ξεζητημένων επίθετων.

Μπωντελαϊρικός, μικρός Μπωντελαίρ, όχι όμως και μικρός προφήτης, όπως έ χαρακτηρίσε ο Σολωμός τόν έαυτό του, όπως ο Μπωντελαίρ βυθίζονταν στο «θάνατο»

au fond de l'Inconnu pour trouver du nouveau!
γυρεύει κι ο Γρουπάρης σ' αυτό τό ποιήμα τό νέο, βυθιζόμενος στη λαγνεία των pièces condamnées.

Στά ποιήματα όμως που ακολουθούν αρχίζει να πνέει κάποια αληθινή δροσιά, έχουν κάτι μουσικό, κάποιο μυστικό παρμένο από τά lieds των συμβολιστών, κάτι από τους Ίαμβους και Άνάπαιστους οι όποιοι άφου έμαθαν κάτι γρουπάρικο του τό ανταποδίδουν πλατύτερα.

Κέκετ ενώ ξεαφνα ξεχνιέται στα Soileils couchants του Βερλαίν, του Βερλαίν όμως των Poèmes Saturniens και βλέπει ύστερα από τις ζωγραφίες της δύσης να προβάλλει τό άστρο της Άγάπης του Βιζυηνού, άγγίζει την ψυχή του κάποια βαθύτερη μουσική και τότες

μέσ τό μενεξεδένιον ούρανό
τριανταφυλλένια σύννεφα
[περνούνε.

Η Δικαιοσύνη, Ίδού ο Νυμφίος έρχεται, οι Συναποθανούμενοι, στη Δύση της γενεάς και Ώρα θλίψεως, είναι ποιήματα ντεκαντάν, γραμμένα από ένα ύστερογέννητο παρνασσιέν, από ένα Έφραϊμ Μικαέλ.

Έτσι τό νέο δέ ξεπιάζει. Τά trouvailles της νέας αισθητικής περασμένα στο συνειθισμένο καλοούπι, είναι καλόδεχτα άπ' τούς συντηρητικούς. Ό τρόπος όμως αυτός, όταν δέν συγκρατιέται από τό άνώτερο γούστο του Γρουπάρη ή από τη λαγαρότητα του νέου στοιχείου, ξεπέφτει σε πολέμικο κατασκευάσμα

Τό έρωτικό βιβλίο του Τρύφωνος και της Χρυσόφρυδης σημειώνει ξεχωριστή θέση στο έργο του Γρουπάρη. Έδώ είναι ποιητής σύμφωνα με την πλαστική ιδιοσυγκρασία του. Τό δημοτικό στοιχείο τό παίρνει άνόθευτο, τό πλατύνει με άνώτερη αντίληψη και τό

περὶ ἀπὸ μίαν ἀριστοτεχνικὴν ἐκτέλεση φυσικώτερη, συγχρονίζοντάς το μὲ κάποιες νέες ὁμορφιές.

Ὁ Πραγματευτῆς δημοτικὸ κυπριώτικου τραγοῦδι συντομειωμένο, λαξευμένο, παρμένο στοὺς κυριώτερους στίχους του, σὸ ὅποιο βρίσκει τὴν εὐκαιρίαν νὰ περάσει τὰ τρία τέταρτα ἐνὸς στίχου ἠπειρώτικου

σὲ μούλα χρυσοκάπουλη [] καθάλλα, τοῦ ἀλλάξει τὸ τέλος βάζοντας τὴς Νεράιδες νὰ τοῦ πάρουν τὰ συλλοϊκά του, ἐνῶ σὸ πρῶτότυπο ἓνα φίδι πὸν μπαίνει σὸ στόμα του, κατὰλληλα ἐκμεταλειμένο. Μποροῦσε νὰ δώσει περισσότερο ρίγος.

Ἡ Σάτιρα, ξωτάρικη θαυμασία ζουγραφιά, ἀφελέστερη, ἀπλοϊκώτερη, ζωντανώτερη τελειώνει κι αὐτὴ μὲ τὸ μπωντελαϊρικὸ αἰσθητικὸ συμπέρασμα.

Car j'ai de toutes choses extrais la quintessence.

Τὰ ποιήματα αὐτὰ εἶναι ἀπὸ ἐπιβαστερότερο μπόρσε νὰ κάμει ὁ Γρυπάρης, ἐπι καλύτερο ἔχει ἢ νεοελληνικὴ ποιήση και γι αὐτὸ θὰ ἐπιθυμούσαμε νάταν πολὺ περισσότερο. Δὲν ἐνοοῦμε ὅμως ποιήματα σὰν τὴς τρεῖς ἀδελφές και τὴς δυὸ λα μπι ἀδες, ποιήματα δρασινοπολέμικα, τὰ ὅποια δὲν μποροῦμε νὰ καταλάβουμε πῶς μπήκαν ἐκεῖ.

Ἡ Ἐλεγεία του εἶναι τὸ τελειότερο πὸν ἔγραψε ἐνῶ ἔχουν τὴ σεμνότητι τῆς ἀλεξανδρινολατινικῆς ἐλεγείας ἔχουν κάποιον ἀέρα και φρεσκάδα πὸν σπάνια φουσὸν στὰ ποιήματα τοῦ Γρυπάρη μὲ ἀρκετὴ μουσικότητι, σὰ βαθεῖαν ὑπὸ κρουση λιτανείας, ἀργόρρυθμης

ὁ μαῦρος κι ἄχαρος κισσός [τὸν πόνο του τρυγῶ.

Στὸν Κίσιόν ὁ Γρυπάρης εἶναι κατασταλαγμένος σὴν καθαρότερην οὐσία του. Τί κρίμα ὅμως πὸν δὲ θέλει νὰ ξεχάσει και τὸν παρνασισμό του και σὸ τέλος θέλει νὰ στενέψει τὴν ὁμορφὴ ζουγραφιά τῆς φύσεως σ' ἓνα état d'âme σύμφωνα μὲ τὴν παρνασιακὴ συνταγή. Τὸ ἴδιο μποροῦμε νὰ ποῦμε και σὸ ἀπόβροχο και σὶς Ἐστιάδες.

Γενικὰ σὴν ἐξέλιξη τοῦ ἔργου τοῦ

Γρυπάρη βρίσκουμε μίαν ἀναλογία μὲ τὴν ἐξέλιξη τοῦ Μωρεῆς. Κοί δυὸ ἀρχινῆσαν ἀπὸ τὸν Παρνασσὸ και περνώντας ἀπὸ τὸ Συμβολισμό ἔφτασαν σ' ἓνα νεοκλασικισμό. Ὡστόσο πρέπει νάχουμε ὑπ' ὄψει μας ἐτι ὁ ἓνας εἶναι τὸ καταστάλαγμα μιᾶς φιλολογίας και ὁ ἄλλος σχεδὸν σὸ ἀρχίνισμα κ' ἔκτεινο πὸν ὁ ἓνας δημιουργήσε θορυβώδεια ὁ ἄλλος τὸ ἀκολούθησε μὲ κάποιον ψυχραιμία.

Τελειόνοντας ἓνα χαρακτηρισμόν σὸν ὅποιο περάσαμε τὰ ἄρια ἀπλοῦ νημεῖωματος ἐπαναλαμβάνουμε: Ὁ Γρυπάρης περισσότερο λαξευτῆς τοῦ στίχου παρά ποιητῆς ἀληθινῆς πνοῆς, τὴς περισσότερες φορὲς βίρωτος χωρίς εἰλικρίνεια, στὰ χρόνια μας πὸν εἶχε ξεχαστὴ ὁ Σολωμός, ὁ Γρυπάρης τρυγητῆς και κορφολόγος κάθε καλοῦ πὸν προπέρασε, μᾶς ἔδωκε τὸ καλύτερο μάθημα ὕφους. Τὸ ἔργο του ἔχει ἐπιδράσει σ' ὄλους τοὺς σύγχρονους και τοὺς νεώτερους, κι ἀπ' τοὺς παλιούς τὸν Παλαμᾶ, ὁ ὅποιος ὅμως τὸ πῆρε ἀφορμὴ γιὰ νὰ προχωρήσει περισσότερο. Κι αὐτὰ ἀκόμη τα πρωτοτυπώτερα τολέντα, σὰν τὸν Καμπύση—μ' ὄλη τὴ ψευτιά πὸν τοῦ ἐσοκεπάζει ὑστερώτερα—και σὰν τὸ Σπήλιο Πασαγιάννη, μ' ὄλη τὴν Ταυγάτσια δροσιά του, ἔχουν σὴν ἀρχὴ ἐπηρεασθεῖ.

Τὸ περιεργὸν εἶναι ἐτι ὁ συναρμωστής αὐτός ψηφιδωτῶν πὸν τοῦ λείπει ἢ ἀληθινὴ και μεγάλη ἔμπνευση ἔχει ἐπιδράσει ὄχι μόνο σὸ στίχο ἀλλὰ και σὴν ἔμπνευση πολλὲς φορὲς κάποιον πὸν κάλουν τὸς μεγαλόπνοους. Ὁ Ἄλεξανδρινὸς αὐτός ἔφερε σὸ ἀνθίσμα τῆς νεοελληνικῆς ἀναγέννησης συμβολὴ ὄχι εὐκαταφρόνητη. Οἱ στίχοι του θὰ στολιζοῦν ὄλες τὴς νεώτερες Ἀνθολογίες.

Γιὰ τὴν Πόλη μας ἰδιαίτερα ὁ Γρυπάρης ἦταν ἢ πρώτη ἀφορμὴ τοῦ δημοτικισμοῦ και τῆς ἀντίληψης τῆς ἀληθινῆς τέχνης. Κι ἂν δὲν πρόφτασε σὴ Φιλολογικὴν Ἡχώ νὰ δώσει μίαν σφαγίδα ὄλες διόλου λογοτεχνικὴν γὰ μὴ ἔρχομε ἐτι ἦταν ὁ πρῶτος και τὸ ἔργο του δυσκολώτερο. M.

ΛΑΜΠΡΟΥ ΠΟΡΦΥΡΑ

***** ΣΚΙΕΣ *****

Νὰ κ' ἓνας ἄλλος ποιητῆς πρὸ δημοσιεύσει κι' αὐτός ὑστερα ἀπὸ 20 χρόνια τὸ γνωστό ἔργο του "Ἄν ὅμως οἱ δυὸ ποιητῆς συμφωνοῦν σ' αὐτὸ, οἱ ἰδιοσυγκρασίες τους και τὸ ἔργο τους εἶναι ὄλες διόλου διάφορα. Κ' ἐνῶ τὸν ἓνα τὸν ἀπασχολεῖ περισσότερο ἢ μορφὴ, ὄσο πολὺ πὸν φαίνεται κάποτε ἀνειλικρινῆς, ὁ ἄλλος δὲν κινεῖται τίποτα ἄλλο παρά νὰ ἐκφράσει μόνο τὸ κλαψιάρικο αἰσθημᾶ του. Ὁ Πορφύρας δὲν ἔχει βέβαια τὴ σημασία τοῦ Γρυπάρη στὰ νεοελληνικά γράμματα, τὸ ἔργο του πολὺ μονότονο και φτωχὸ σταμάτησε ἐκεῖ πὸν πρωτάρχισε. Καμμιά ἐξέλιξη σημαντικὴ, καμμιά καλύτερη πῶν μικροχαραρισμάτων του. Τὸ ἔργο του εἶναι ὄχι μόνο λίγο ἀλλὰ και φτωγὸ. Κι' ὁ Γρυπάρης ἔγραψε πάνω κάτω ὄσα ὄσα κι' ὁ Πορφύρας, ἀλλὰ ὁ Γρυπάρης εἶνε τολέντο τῆς οἰκογένειας τοῦ Μπωντελαῖρ και τοῦ Ἑρεντιᾶ, πὸν σ' ἓνα βιβλίον συγκεντρὸν ὄλες ἀνεκέρους τόμους.

Τὸ γράψιμο τοῦ Πορφύρα εἶναι ἀπὸ ἐκείνα πὸν ἀφήνουν ἔργα πολλά, γιὰ ἐτι ἄφροντισιά τοῦ ὕφους εἶτε χαρακτηριστικὴ ἀφελείας εἶτε ἀνικανότητας, φέρνει πάντα ἀφθονη σιχοπαραγωγὴ.

Ὁ Πορφύρας δὲν ἔχει πάθει τὴν ἀρώστεια τῆς δύσκολης γραφῆς και τὸ τελειοῦ στίχου. Ἐνα ὕψος εὐκόλο και σχεδὸν πρὸ χειρὸ μὲ τὴν ἐκμετὸ λειψη τοῦ ἀβροῦ, χλιαρωμένο και σχεδὸν σαχλασμένον, και μὲ τὴς ἀτελειώτες κλάψες και μουρμουρες πὸν χαρακτηρίζουν τοὺς ἀπελπισμένους ἀπὸ τὴ ζῶν ἔλεγειογράφους τῶν 18-20 χρόνων.

Μικρὸς ποιητῆς, σχεδὸν νηλεστάντης, πὸν μπόρσε νὰ μεταδώσει μερικὰ ἀποκρυσταλλώματα ἀναγνωσμάτων τῆς μόδας μὲ τὴ βοήθεια κάποιου νεανικῆς ὄρμης κ' ἔμεινε ἐκεῖ ἐπαναλαμβανόμενος, ἀνίκανος νὰ προσθέσει και μίαν νέα γραμμὴ στὰ συστατικά τῆς πρώτης ἐμφάνησῆς του.

Ἡ πρώτη του αὐτὴ ἐμφάνιση εἶχε ξεφανίσει ἐξ αἰτίας τῆς μικρῆς ἡλικίας τοῦ ποιητῆ πὸν τὸν παρουσίασαν ὄς δίδυμο θαῦμα πρόωρης φιλολογικῆς ἀνάπτυξης μαζί μὲ τὸν Ἐπισκοπόπουλο. Ὁ Νιρβάνας ὁ κριτικὸς τῆς παρέας, ὄσως τὸ τρίτο θαῦμα, διαλάλησε τὸτες σὸ φιλολογικὸ κόσμον ἐτι ἐγεννήθησαν ἡμῖν παιδία μεγάλα. Μίλησε γιὰ προσωπικὸ ὕψος, γιὰ ἀριστοκράτας ποιητᾶς, πὸν ἀκόμη ἀναμασσοῦν μερικὰ νεοφώτισια παιδάκια και μερικὲς retardataires.

Ὁ Πορφύρας ἦταν βέβαια κάτι γιὰ τὴν ἡλικία του, ἐταν πρωτοφάνηκε, κι ἂν ἀκολουθοῦσε μίαν κανονικὴν ἐξέλιξη ἴμποροῦσε νά. ναι πολὺ διαφορετικὸς. Δυστυχῶς ὅμως ἔπαθε ἐκεῖνο πὸν παθαίνουν ὄλα τὰ χαϊδεμένα παιδία, κ' ἔμεινε μ' αὐτὸ τὸ κλαψιάρικο ὕψος και τὴν στασιμότητα πὸν χαρακτηρίζει ὄλα τὰ enfants gâtés, πὸν ἓνα γγίξιμο τὰ κάμει νὰ πατοῦν τὰ κλάματα.

Μέσα σὸ Νιρβανόπισκοποπουλικὸ milieu ἔπαθε ἀποχαλάρωση τῶν μικροχαραρισμάτων του τὸν ὄνόμασαν ἀριστοκράτη ποιητῆ και τὸ πίστεψε κρατόντας μίαν στάση παιδαριώδεια και γελοία. Κι' ἔτσι ὄστερα ἀπὸ 20 χρόνια παρουσιάζονται ἓνα φτωχὸ βιβλίον στίχων, τὴ σιχημὴ πὸν ὄχι μόνο ὁ Παλαμᾶς και σύγχρονοι του ἔχουν σημαντικὴ ἐργασία, ἀλλὰ και μίαν νεώτερη ἀκόμη γενεὰ ἔχει παρουσιάσει ἔργα μὲ πολὺ ἀνώτερη σημασία, μᾶς φαίνεται σὰν ἀναχρονισμὸς και ἀπογοητεύει ἀκόμη κ' ἐκείνους πὸν πίστεψαν σὸ θρόλον τοῦ ἀριστοκράτη τῆς σκέφσεως.

Ὡς τόσο ὁ Πορφύρας εἶχε τὸ εὐτύχημα ἐξῆν ἀπὸ τοὺς δυὸ πὸν ἀνάφερα παρὰ πᾶνον νὰ γνωρίσει τὸ Γιάννη Καμπύση και προπάντων τὸν Κώστα Χατζόπουλο πὸν συνεργάστηκε μαζί τους σὲ διάφορα περιοδικὰ, ἀπὸ τοὺς ὄπολους φαίνεται πὸς κάτι κέρδισε. Ἡ ἐπίδραση τῶν δυὸ αὐτῶν τὸν ἀνεβάζει κάπου-κάπου, ψηλό-

Ὁ κελμωῖς ἐπιφύσει ἐν ὄσει ὁ κελμωῖς ἔχει νὰ πειρῖσθαι τὸ "ἄν περρωῖς" μόνον τὸ κ' τὸ ζεωννὸ

καρμῶν, ζῶν ἐπιφύσει ἐν ὄσει ἐπιφύσει κ' ὄς νὰ δῆναι κὶ κελμωῖς ὁ ἐπιφύσει ἐν ὄσει ἐπιφύσει τὸ γελωδερμὸ

τερα από τους Νιρβάνηδες και 'Επισκοπόπουλους και δίνει στο έργο τους κάποιους τόνους αληθινότερους και πιο γερούς. Τά καλύτερα τραγουδάκια που βρίσκω στη συλλογή είναι οι άνεμωνες στον άνεμο που δημοσιεύτηκαν στο «Διόνυσος» τον καιρό της στενότερης συνεργασίας του με τον Καμπύση και το Χατζόπουλο.

Κι' ενώ είναι τά καλλίτερα του δείχνουν μαζί και κάτι άλλο ότι ο Πορφύρας είναι ποιητής της πολύ μικρής πνοής, του επιγράμματος και ότι πέρα απ' τ' οχτάστιχο δεν μπορεί να προχωρήσει. Τέτιο το 'Επίγραμμα του, τέτιες οι 'Ανεμωνες που ή πρώτη είναι αληθινά ώραία.

'Ο Γρυπάρης κάπου έγραφε για τους ποιητάς της γενεάς του :

Είμαστε όλοι δορυφόροι του Παλαμά. Ποτέ δεν είπα μεγαλύτερη αλήθεια, μ' αν ο Γρυπάρης πήρε το βραδύτερο στοιχείο του έργου του Παλαμά και το συμπύκνωσε ο Πορφύρας απ' εναντίας πήρε ότι φαίνεται στην επιφάνεια και το χάλάρωσε μάλιστα περισσότερο. Έτσι οι 'Ανεμωνες μου φαίνονται σαν απήχηση των ώραίων δεκαπεντασύλλαβων του θασκάλου: Στίχοι σε γύρω στον ήχο.

Μιά μέρα όμως ο Πορφύρας θέλησε να πάγει παρά πέρα και την εμφάνιση του 'Ακρίτα σ' ένα ποιηματάκι των 'Ιαμβων και 'Ανάπαιστων προσπάθησε να την τραβήξει σε μακρότερο ποίημα, ξετυλιγμένο πάνω σε περισσότερα μοτίβα. 'Ενώ όμως ο Παλαμάς μ' όλο το κλισέ της αποτύπωσης μάς έδωσε ένα ποίημα άδρύ, μεστωμένο, ο Πορφύρας το νερούλιασε υπερβολικά. Τά νέα μοτίβα που πήρε απ' τον άκριτικό κύκλο τά μεταχειρίστηκε τόσο χλιαρά κι' άδέξια σαν πρωτόπειρος στιχουργός.

'Η αρχή του ποιήματος του Παλαμά έχει κάτι σοβαρό, κάτι πένθημα επιβλητικό.

Καβάλα με τον Χάροντα ...

'Ακούστε τώρα και την αρχή του Πορφύρα.

Τους έτραβόσε ο μαύρος βιαστικά, το Διγενή μαζί με την κλεμένη,

τους έσερνε και στάγρια τά νερά πιδ βιαστικά ο σορόκος δέ διαβαίνει. 'Ενώ τους έσερναν διαβαίναν πιδ βιαστικά από το σορόκο.

Παρακάτω στο δεύτερο κομμάτι:

Κ' εκείνη έκένταε κάστρα στά βουνά και ματωμένα κένταε μακρυνάρια και ο Διγενής μακρυά της νά τραβά στον πόλεμο μακρυά τά παλληκάρια.

Δέ σάς φαίνεται που το παραμάκρυνε ; 'Όστε σ' ένα από τά καλύτερα θέματα ο Πορφύρας έδειξε την άδυναμία του, γιατί έπως λέγαμε παραπάνω δεν προχώρησε στην τέχνη περισσότερο από εκείνο που ήταν την πρώτη μέρα που πρωτοφάνηκε. Τά θέματά του φτωχά, παράμένα όλα σχεδόν απ' το Σαμαίν λίγα απ' τον 'Ανρί ντε Ρενιέ για τά πράματα που σβύνουν, που πεθαίνουν, που λιγοθυμούν, που χάνονται κτλ. χωρίς όμως να μπορείς παντού να δώσεις και την ανάλογη νότα, τίποτα από τή δική του παρατήρηση. 'Όταν θέλησε να βάλει κάτι δικό του μέσα στα διαβάσματά του έκαμε το τραγελαφικό ποίημα του Σαρωνικού, τ' 'Ακρογιάλι, της σημερινής συλλογής, έπου σά χείλη άμέτρητα φτύνανε φιλιά και που το διορθώνεται δίνουσε φιλιά.

'Όσο για τά procédés του είναι πολύ φτωχά. Παίρνει απ' τους συμβολιστές μερικά απ'τά πιο εύκολα, της επιφάνειας, λ.χ. την επανάληψη των ίδιων λέξεων

άρχίζουν ένα κλάμα κι ένα κλάμα, ή τά νυφικά μαλλάκια τους μαδούν, (μαδούν οι ιτιές

που το μεταχειρίστηκε κι ο Γρυπάρης.

'Όστόσο αληθινότερος από κάποιους άλλους κάποτε μέσα από το κλισέ του σηκώνει μια νότα που συγκινεί.

'Ο Πορφύρας έχει ένα γυναικείο γούστο της επιφάνειας, και μιá αισθηματικότητα γεροντοκόρης. 'Ο τρόπος του γραψίματός του είναι περισσότερο αποτέλεσμα άτεχνίας και άφροντισιάς παρά απλότητος: δεν είναι δημιουργός ούτε στη γλώσσα, ούτε στο ρυθμό ούτε στη ρίμα ούτε στην έκφραση, κι όμως κάτι μπορούμε να πούμε που έφερε κι αυτός στον έλληνικό στίχο, κάποιο χάρδι. Και μερικά αισθήματα έσο ταπεινά κι αν είναι!

κι αν ακόμη δεν είναι δικά του, μ' αυτόν μίλησαν έλληνικά.

'Όσο το έργο του Πορφύρα είναι από εκείνα που είναι προωρισμένα να ξεχαστούν περισσότερο. Δεν αφήνει δικιά του τεχνοτροπία, δεν αφήνει συνεχιστάς. 'Αφήνει ίσως άσήμαντους μιμητάς και για θαυμαστάς μερικά πρωτόπειρα παιδάκια κ' ίσως μερικές αισθηματικές δεσποινίδες. Αυτές μπορούν να κάμουν συλλογή

από τά : λογάκια, μαλλάκια, σπητάκια, καρβάκια, δρομάκια, συννεφάνια, ματάκια, άστράκια, έκκλησάκια, κρινάκια, λιμανάκια και όλα τά εις άκια, από τά άχ! άχ! άχ! άλλοίμονό του, άλλοίμονό σου! ω! ω! άλλοι! και να πιάνουν μαζύ τους ένα κλάμα, κι ένα κλάμα, ως που να'αγκασθεϊ ο ποιητής να πει στη Μούσα του: Μήν κλαίς. Μ.

ΣΠΗΛΙΟΣ ΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ * * *

Δέκα χρόνια πάνε, που μιá μέρα πέρασε στο μυρωμένο νησί της Ζάκινθος το ξόδι του αγαπημένου ποιητή, κι' ενώ θυμόμαστε τότες και τότες άλλες ήμερομηνίες κανείς δε θυμήθηκε να πει δυο λόγια στη μνήμη του Σπήλιου. 'Η άπώλεια που δοκίμασαν τά έλληνικά γράμματα με το χαμό του είναι πολύ μεγάλη, γιατί ίσια-ίσια τον καιρό που πέθαινε άρχινισε ή τέχνη του να φανερώνει ένα τελειοτικό μέστωμα, που ζωντάνεβε το υπέροχο μουσικό αισθημά του.

'Ο Σπήλιος ήταν απ' τους καλύτερα προικισμένους απ' τή Φύση ποιητές, απ' τους αληθινότερους. Μέσα στη σημερινή ποίηση, που οι περισσότεροι προσπαθούν να σκεπάσουν τή λυρική ξεραήλα τους με τά ξεφωνητά και τήν επίδειξη άγονου ρητορισμού—κακού θρόμου στρατοκόποι, που άνοιξε κάποιος άρχηγός,—ο Σπήλιος θάταν ή φρεσκάδα που θά δρόσιζε τά χείλη εκείνων που λαχταρούν τήν αληθινή ποίηση.

'Απ' τά καλύτερα έργα του ήταν και

τά διηγήματα που δημοσιεύτηκαν στη «Ζωή». Αυτά απ' αυτά έμειναν ανέκδοτα. Δέ θελήσαμε να τά δημοσιέψουμε άλλοτε πρώτα γιατί τέτια ήταν ή θέληση του μακαρίτη και δεύτερο γιατί πάντα έλπίζαμε γλήγορα άργά να εξακολουθήσουμε τή «Ζωή» με καλύτερες συνθήκες. Με το διήγημα που δημοσιεύουμε σήμερα τελειώνει ή σειρά των διηγημάτων γιατί τό άλλο ανέκδοτο που δημοσιεύουμε στο έρχόμενο φυλλάδιο είναι πιότερο ποίημα χωρίς στίχους. 'Όσο για τήν έκδοση που υποσχεθήκαμε έχουμε μάθει ότι οι λόγιοι της Ζάκινθος του έτοίμαζαν έκδοση των άπάντων του, κι' αν ή έκδοση αυτή δεν έχει γίνει, είναι έτοιμη ή «Ζωή» να τήν αναλάβει. Παρακαλεί λοιπόν τους ενδιαφερομένους και πρό πάντων τον άγαπητό άδελφό του, να τής δώσει τις σχετικές πληροφορίες. Με τήν ευκαιρία αυτή, έχοντας κι όλα τά έργα του μαζωμένα, θά μπορούμε να κλείσουμε σε μιá κριτική τά γενικά χαρακτηριστικά της ξεχωριστής αυτής φυσιογνωμίας.

ΕΞΕΝΕΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΣ

* * * * ΒΙΚΤΩΡ ΟΥΓΚΩ * * *

ΤΟ ΛΟΥΤΡΟ ΤΗΣ ΣΑΡΡΑΣ

Ἡ ἀνάμελη καὶ παιχιδιάρια
κουνιέται Σάρρα,
πάνω ἀπ' τῆ στέρνα τὴν πλατιά,
—Δεξαμενὴ γιὰ κάποια βρύση—
ποῦχαν γεμίσει
ἀπ' τοῦ Ἰλισσοῦ τὴ ρεματιά.

Τὴν κούνια, πού ἐλαφρὴ ἀνεμίζει,
τὴν καθρεφτίζει
τὸ ὑγρὸ καὶ διάφανο γυαλί·
κι ὅταν στὴν ὄψη του σιμώσει
νὰ καμσρώσει
τὰ κάλλη τῆς σκύβει ἢ καλὴ.

Κάθε φορὰ πού κατεβαίνει
καὶ πού διαβαίνει
καὶ τὸ νερὸ ἐλαφρὰ φιλεῖ,
βλέπεις νὰ τρέμει μὲς τῆ στέρνα
κάτασπρη φτέρνα
καὶ μιὰ πανόρια κεφαλή.

Τὴν ἄκρη τοῦ ποδιοῦ τῆς χώνει
στὸ ὑγρὸ σεντόνι
πού τὴ θωριά τῆς τρεμοσβεῖ,
καὶ τὸ νερὸ τὴ γαργαλεῖ
κι αὐτὴ γελαεῖ,
γιατὶ εἶνε κρύο, ἢ παλαβή.

Ἔλα καὶ κρύψου! Μιλιά τώρα!
Σὲ λίγην ὥρα
θὰ δεῖς μὲ μάτι φλογερὸ,
ἀπ' τὸ λουτρό τῆς ξενοιασμένη,
γυμνή· νὰ βγαίνει
μπράτσα σταυρόνοντας ἄφρὸ.

Ἄστέρι εἶναι πού τρεμοσβένει,
κόρη πού βγαίνει
μὲς ἀπ' τὸ διάφανο νερὸ,
κνυτὰ τριγύρω τῆς, ψυχούλα!
μὰ ἔχει τρεμούλα
τάγερη σὰ φυσὰ ἐλαφρὸ.

Νά τὴν! κρυμμένη μὲς' στὰ φύλλα
καὶ ἀνατριχίλα,
σὲ κάθε ψίθυρο ἀγροικῶ·
καὶ ὅταν μιὰ μύγα τὴν ἀγγίζει
πῶς κοκκινίζει!
σὴν τὴν ὀλάνθιστη ρωδιά.

Κύττα ὅ,τι κρύβει καὶ σκεπάζει
λινὸ κι ἀτλάξι·
στὰ μάτια τῆς τὰ γαλανά,
λάμπει ἢ ματιὰ ἢ φλογόβολή τῆς,
Ἄποσπερίτης
μὲς' στὰ γαλάζια μακρυά.

Τὸ ὑγρὸ πού ἀπ' τὸ κορμί σφογγίζει
βροχὴ στραγγίζει,
σὴν ἀπὸ λεύκα ποταμοῦ·
θαρρεῖς πῶς πέφτουν στάλες στάλες,
—σταγόνες ἄλλες—
τάχνοῦ τῆς μαργαριταριοῦ.

Ἡ Σάρρα εἶνε πολὺ ἀκαμάτα
κι εἶνε πασπάτα·
ξένοιασε κι' ὅλα τὰ ξεχνᾶ,
καὶ ἐνῶ τὴν κούνια τῆς κουνάει
μονολογᾷ
καὶ μουρμουρίζει σιγανά.

« Ἄχ! νὰ μὲ κάνανε Σουλτάνα
» ἢ καπετάνα,
» νάχα λουτρό πελεκητό,
» νάκανα μπάνια μυρωμένα
» κι ὕστερα σ' ἓνα
» νάπερτα θρόνο σκαλιστό.

» Θάχα μιὰ κούνια ἀπὸ μετᾶσι
» πού εὐθὺς νὰ δράξει
» τὸ λιγωμένο μου κορμί,
» καὶ ἓνα ἀπαλὸ σοφά, πού μύρο
» σκορπᾶ τριγύρω
» καὶ σουρχονται ἔρωτα παλμοί . .

» Γυμνή θὰ μπόραγα νὰ τρέξω
» στοὺς κήπους ἔξω,

Ἡ ΣΚΛΑΒΩΜΕΝΗ

» στὴν ἰσκιερὴ τὴ ρεματιά·
» δὲ θάχα φόβο ν' ἀντικρῶσω
» στὰ φύλλα πίσω
» ματιές πού ρίχτουνε φωτιά.

» Ποιὸς τὰ γυμνά μου θὰ ἰδῆ κάλλη,
» πρέπει νὰ βάλει
» τὴν κεφαλὴ του στὸ σακκί·
» σπαθὶ θὰ βρεῖ χαϊντούτη λάβρο
» κι εὐνοῦχο μαῦρο
» μ' ὀλόασπρα δόντια παρεκεῖ.

» Θὲ νάχα ὀλότελα ξενοιάσει·
» καὶ δίχως βίαση,
» πάνω σὲ μάριμαρα πλατιά,
» ροῦχα ἄς ρημάζανε καὶ σάλια
» καὶ τὰ σανδάλια
» τὰ κεντημένα μὲ ρουμπιὰ.

Ἦνειρα τέτοια πλάθει μόνη
καὶ δὲν τελειώνει
κι ὅλο κουνιέται σιγανά,
ἢ κοπελλούδα ἢ ξεχανιάρια
καὶ μιὰ πεντάρα
δὲ δίνει ἂν ὁ καιρὸς περνᾶ.

Σκορποῦν στὰ χόρτα διαμαντάκια
τὰ ποδαράκια
πού πιτσιλοῦνε τὰ νερά,
τὶς πουκαμῖσες τῆς ποτίζουν,
πού κυματίζουν
μὲ σὲ χαμόκλαδα χλωρά.

Στοὺς κάμπους καὶ στὶς πεδιάδες
οἱ φιληνάδες
βγήκαν καὶ στὴ δουλειὰ πετοῦν,
καλὲς καὶ πεταχτὲς κοπέλλες
ποῦν' ὅλο τρέλλες
χέρι μὲ χέρι περπάτοῦν.

Κοῖ ἢ κάθε μιὰ κεῖθε περνώντας
καὶ τραγουδώντας
τὴνε πειράζει γελαστή·
» Δέ τὴν καλέ! τί βαρὺ χέρι,
» πού μεσημέρι
» ντύνεται, μέρα θεριστή!

Ἄχ! ἂν δὲν ἦμιον σκλάβια
πῶς θ' ἀγαποῦσα τώρα
τούτη τὴν πλούσια χώρα
μὲ τὶς ἀκρογιαλιές!
Καὶ στὸν οὐράνιο τροῦλλο
τὰ χίλια μύρια τᾶστρα
ἂν τοῦ σπαχὶ στὰ κάστρα
δὲ στράφταν οἱ σπαθιές.

Μαῦρος νὰ μοῦ χουρδίζει
δὲ θέλω τὴν κιθάρα,
καθρέφτη σὴν τατάρα,
δοῦλος νὰ μοῦ κρατᾶ.
Στὸ μακρυνὸ μον τόπο
μακρυὰ ἀπ' αὐτὸ τὸν Ἄδη
μιὰ νέα μπορεῖ τὸ βράδυ
μὲ νιούς νὰ περπατᾶ.

Μὰ μ' ὅλα ταῦτα ἀρέσω
κάποιο γιολὸ ἐκεῖ κάτου,
κρύα στὰ σύνορά του
δὲ φτάνουν παγερά.
Σύχλια βροχὴ τὸν λούζει
καὶ φτερουγίζει ἢ ζήνα
στὰ χόρτα καὶ στὰ κρίνα,
σμαράγδι μὲ φτερά.

Βασίλισσα εἶν' ἢ Σμύρνη
πού κάστρο ἔχει κορῶνα·
δὲν κάνει ἐκεῖ χειμῶνα
μόν' ἀνοιξὴ γλυκιά.
Στοὺς ὄμορφους γιολοὺς τῆς
πλέχουνε τὰ νησάκια
λὲς κι' εἶνε μπουκετάκια
μέσα σ' ἀνθῶν γιαιλιά.

Οἱ πύργοι τῆς μ' ἀρέσουν
μὲ τὴν τρανὴ σημαία,
τὰ σπήτια τῆς τὰ ὠραῖα
σὴν κοῦκλες καὶ ἀψηλά.
Μ' ἀρέσει νὰ ρεμβάζω
στὴ τένια μου μονάχη
πού σιεῖται πᾶ στὴ ράχη
τοῦ ἐλέφαντα ἀπαλά.

Σὲ μαγικὰ παλάτια
σὰ νῆμαι, ἀκούω πνιγμένες
φωνὲς σὰ μακρυσμένες
καὶ μοῦ χτυπᾶ ἢ καρδιά . .

Μοῦ φαίνεται πὼς σμίγουν
μ' ἀτέλειωτα τραγούδια
πὸν ψάλλον ἀγγελούδια
μὲ οὐράνια ψαλμοῦδια.

Τ' ἀρώματα μ' ἀρέσουν
πὸν μὲ γλυκομεθοῦνε
καὶ οἱ κλάδοι πὸν σκεποῦνε
καφάσι μυστικό.
Καὶ τὸ νερὸ στὴ ρίζα
τῆς φοινικιάς παρέκει
καὶ ὁ πελαργὸς πὸν στέκει
σὲ μναρὲ λευκό.

Ἰσπανικὸ τραγοῦδι
νὰ λέω στὴ γλῶσσά πάνω,
'κεὶ πὸν κοπάδι πλάνο
τρελλὸ καὶ γελαστό,
Οἱ νιές μου φιληνάδες
σχεδὸν χωρὶς ν' ἀγγίξουν
τὸ χῶμα, φτερουγίζουν
χορευόντας συρτό.

Μὰ πειότερο μ' ἀρέσει
τάγερὸ ὅταν δροσιζει
τὴ νύχτα, νὰ βυθίζει
τὸ μάτι μου τὸ ὕγρὸ
μέσ' στὸ βαθὺ τὸ κύμα,
ἐνῶ ἡ χλωμὴ σελήνη
ριπιδι τρεμοχύνει
στὴν ὕψη τοῦ ἀργυροῦ.

Π Ο Θ Ο Σ

"Ἄν ἤμουνα τὸ φύλλο τὸ χλωρὸ
πὸν τὸ φτεροῦ τ' ἀνέμου συναρπάζει
πὸν πλέχει στὸ τρεχάμενο νερὸ
καὶ ὁποῖος τὸ δεῖ, βυθίζει καὶ ρεμβάζει.

Πρὶν μὲ σωριάσει τοῦ βορριά πνοῆ
θὲ νάπεφτα στὴ πούπουλένια ἀγκάλῃ
τοῦ μπάτη, πὸν φυσάει τὴν αὐγὴ
τοῦ ρέματος πὸν τρέχει στ' ἀκρογιάλι.

Πιὸ πέρα ἀπὸ τὸν ἄγριο ποταμὸ,
μακρύτερα ἀπ' ταπέραντα τὰ δάση,
πιὸ πέρα ἀπὸ τὸν τρῖσβαθὸ γκρεμνὸ,
θάφευγα, θάτρεχα, θὲ νάχα φθάσει!

Τῆς λύκαινας πιὸ πέρα ἀπ' τὴ σπηλιά,
τὸ δάσος τῶν περιστεριῶν πιὸ πέρα,
πιὸ πέρα ἀπὸ τὸν κάμπο πῶχει μιὰ
βρύση καὶ φανικὲς τρεῖς μέσ' στὴ ξέρα.

Πιὸ πέρα ἀπὸ τὶς ράχες πὸν σκορποῦν
μέσα στὰ στάχυα τὴν ἀνεμοζάλη
καὶ ἀπὸ τὴν ἄγρια λίμνη πὸν σκεποῦν
τσαλιά τὸ ἐρημικὸ τῆς τ' ἀκρογιάλι.

Ἄπὸ τὴ χώρα θάκανα στροφὴ
τ' ἀράπη πὸν κρεμᾷ τὸ γιαταγάνι,
—Πειότερα κύματα ἔχει στὴ μορφὴ
καὶ ἀπ' τὶς ζαρωματιές πὸν πέλαο κάνει—

Θὰ πέρανα τῆς Ἄρτας τὸν πυκνὸ
τὸ βάλο, τὸν τρεμουλιαστὸ καθρέφτη
καὶ τὸ ψηλὸ τῆς Κόρινθος βουνὸ
πὸν πίσω ἀπ' τὶς πλαγὲς τοῦ ἡ Μύκω
[πέφτει.

Καὶ ἓνα πουργὸ θὲ νάκανα σταθμὸ,
σὰ μάγια δυνατὰ νὰ μὲ κρατοῦνε,
στὴ Μύκω, στὸ καθάριο τὸ χωριὸ
μὲ σπήτια πὸν στὸ φῶς λαμποκοποῦνε.

Σιμὰ στὴ μαυρομάτα καὶ λευκὴ
παπαδοπούλα, πὸν ἥλιος δὲ θωράει,
πουργὸ στὸ παραθύρι τραγουδεῖ,
στὴν πόρτα τῆς τ' ἀργὸ παιζογελαί.

Φυλλάκι δόλιο καὶ χαμένο πιά
θὰ πέταγα ἀπ' τὸ δρόμο κουρασμένο
νάναπαυθῶ μὲς στὰ σγουρὰ μαλλιά,
κατὰ τὸ τάμα ποῦχω καμωμένο.

Θάμοιαζα μέσ' σ' αὐτὰ τὸν ψιττακὸ
πάνω στὸ χρυσοκίτρινο σιτάρι,
γιὰ σὲ χρυσοῦ δεντράκι ὀπωρικὸ,
πὸν ἀγένωτο κρεμιέται ἀπ' τὸ κλωνάρι.

καὶ πιότερη χαρὰ θάνοιωθα ἐκεῖ
στὸ μέτωπό τῆς θρονιασμένο πάνου,
παρὰ κ' ἡ φτέρη ἂν ἤμουν ἡ λευκὴ
πὸν λάμπει στὸ σαρήκι τοῦ Σουλτάνου.

Φ Ε Γ Γ Α Ρ Α Κ Ι

"Ἦτανε διδιά! Ἡ σελήνη καθρεφτίζονταν στὸ κύμα.
κ' ἡ σουλτάνα εἶχ' ἀνεβάσει τὸ καφάσι τὸ ἰσκιερὸ,
γιὰ νὰ πάρει λίγο ἄγερα καὶ θωροῦσε νὸ νερὸ
πὸν τριγύρω στὰ νησάκια τ' ἀργυροῦ τοῦ κένταε νῆμα.

Ξάφνω πέφτει ἀπὸ τὰ χέρια τὸ λαγοῦτο τῆς θρηνώνας.
'Αφηγκριέται! σὰ ν' ἀκούει κάποιον κρότον μυστικό.
Τουρκοκαίκο μὴ νάσαι πὸν γυρίζεις ἀπὸ τὴν Κῶ
μ' ἄπιστο κουπὶ τὴν Ἄσπρη θάλασσαν ἀργοχτυπώντας;

Μὴ θαλασσοπούλια μαῦρα πὸν στὰ κύματα βουτοῦνε
καὶ διαμάντι ἀπ' τὰ φτερά τους ξετινάζουν τὰ νερά;
Μὴ σφυρίζουνε τὰ δζίνια στάστρα κεῖ τὰ λαμπερά
καὶ τῶν κάστρων τ' ἀκροτεῖχια μέσ' στὴ θάλασσα γκρεμοῦνε;

Τὴ γαλήνη ποιὸς ταράζει τόσο δίπλα στὸ σαράι;
δὲν εἶναι θαλασσοπούλια πὸν στὰ κύματα γυρνοῦν,
μῆτε πέτρες ἀπὸ κάστρα μέσ' στὴ θάλασσα γκρεμοῦν
μῆτε μὲ κουπιὰ καίκι πὸν ἀργοκίνητο γλιστράει.

Μόνον σάκκοι φουσκωμένοι μὲ παράξενο τὸ σχῆμα
πὸν πικρὰ θρηνοῦνε· σκύβει κ' ἡ σουλτάνα τὰ θωρεῖ
λὲς καὶ μοιάζει κάθε σάκκος ἄνθρωπο πὸν σπαρταρεῖ

"Ἦτανε διδιά· ἡ σελήνη καθρεφτίζονταν στὸ κύμα . . .

Τ Ο Ε Λ Λ Η Ν Ο Π Ο Υ Λ Ο

Horror, horror, horror
Shakespeare

Οἱ Τοῦρκοι πέρασαν ἐκεῖ! Παντοῦ ἐρημιὰ θανάτου!
'Ἡ Χίο ξολοθρέφτηκε. Μαῦρο καὶ σκοτεινὸ
τ' ὠραῖο νησί μὲ τὰ κραισιὰ καὶ μισοτιχὸδεντρά του
'Ἡ Χίο πὸν καθρέφτιζε σὲ κύμα γαλανό.
Δάση καὶ πύργους καὶ γιαλοῦς, ἔπου τ' ἀργὸ γυρνοῦσαν
οἱ νιές καὶ κάπου τὸ συρτόν ὄλες μαζὴ ἀρχινοῦσαν.

Ψυχὴ δὲ μένει, ρήμαξε! Μὰ ὄχι! "Ἐνα παιδάκι,
'Ἐνα Ἑλληνόπουλο εἶν' ἐκεῖ, στὰ γκρέμια μοναχό.
'Ἐχει τὰ μάτια θαλασσιά, γέρνει τὸ κεφαλάκι
σ' ἀγριοτριανταφυλλιά λευκὴ, πῶταν γιὰ τὸ φτωχὸ
σκεπὴ καὶ καταφύγιο. Μονάχα αὐτὴ καὶ τ' ἄλλο
γλυτώσανε στὸ χαλασμόν ἐκεῖνο τὸ μεγάλο.

Κακόμοιρο παιδάκι μου, πὸν στὰ πετράδια ἐπάνω
τὰ ὀλόγυμνα τὰ πόδια σου πληγώνεις, τί νὰ κάνω
γιὰ νὰ μὴν κλαῖνε οἱ οὐρνοὶ τῶν δύο σου τῶν ματιῶ;

Νά φύγει ἀπ τὸ γαλάζιο τοῖς τοῦ κλέματος ἢ μπόρα
καὶ νά ξανάρθει τῆς χαρᾶς ἢ λάμψης; Τὶ θές τόρα
πού τὸ κεφάλι σου ψηλά νά ὀρθώσεις τὸ ξανθό;

Χρυσό μου ἀγόρι, τί ζητᾶς, πέ μου, νά σου χαρίσω,
γιὰ νά μαζέψω καὶ ὄμορφα γιὰ νά σοῦ τὰ χτενίσω,
σγουρά, πάνω στὸν ὄμο σου τὸν ἄσπρο, τὰ μαλλιά;
Αὐτὰ πού δὲν τὰ μόλινέ τὸ φονικό τ' ἀτσάλι
καὶ σκόρπια κλαίν ὀλόγυρα στὸ ὠραῖο σου τὸ κεφάλι
σαν τὰ κλωιάρια πού θρηνοῦν τριγύρω στὴν ἰτιά;

Σάν τι μπορεῖ τῆς λύπης σου τὰ νέφη νά διαλύνει;
Μὴ τάνθη σάν τὰ μάτια σου μὴν οἶ γαλαζιοὶ κρῖνοι,
πού ἀνθοῦν στὰ πηγαδόχειλα τοῦ Ἰρὰν τὰ σκοτεινά;
Μὴ τοῦ τουμπᾶ θές τὸν καρπό, τοῦ δέντρου ἐκείνου πάλι,
πούναι πελώριο καὶ σκιὰ ρίχνει τόσο μεγάλη
πού ὁ καθαλλάρης σ' ἐκατὸ χρόνια δὲν τὴν περνᾶ;

Γιὰ ναύρεις τὸ χαμόγελο τί θέλεις; Τὸ πουλάκι,
πού ἀπτὴ φλογέρα ποιὸ γλυκὸ σκορπίζει τραγουδάκι
καὶ πιὸ ἠγερό ἀπτὸ τοῦμπανο καὶ ζεῖ στὰ περιβόλια;
Τι προτιμάεις; Τὸ πουλι τὸ φροῦτο, ἢ τὸ λουλουδί;
Τοῦ λέει τὸ Ἑλληνόπουλο, τοῦ λέει τὸ γαλανοῦδι:

«ΘΕΛΩ ΜΠΑΡΟΥΤΙ, ΒΟΛΙΑ!»

Κ. ΑΘ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

ΟΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΣ ΤΟΥ ΕΥΡΥΠΙΔΗ

Ἡ «Ζωή» ἀρχίζει νά δημοσιεύει τὴν ἀνέκδοτη μετάφραση τοῦ Ἰππόλυτου καμωμένη ἀπὸ τὸν καθηγητὴ κ. Δ. Σάρρο. Θ' ἀκολουθήσουν ἕξ ἑφτά ἄλλα δράματα τοῦ Εὐρυπίδη, μεταφρασμένα ἀπὸ τὸν ἴδιο. Ὅσοι γνωρίζουν τὴ ξεχωριστὴ φυσιογνωμία τοῦ συνεργάτη μας θὰ ὁμολογήσουν ὅτι σπάνια βρίσκονται ταιριασμένα τὰ δυὸ συστατικά πού εἶναι ἀναγκαῖα γιὰ μιὰ καλὴ μετάφραση, ἢ βαθειὰ κατανόηση τῶν ἀρχαίων κειμένων καὶ ἡ τέλεια γνώση τῆς δημοτικῆς. Γιατί ὁ κ. Σάρρος ἔξω ἀπὸ τὰ σοφὰ σχόλια καὶ τὰ διορθωτικά στὸ Εὐρυπίδη πού δημοσιεύει ἔχει καὶ σπουδαία ἐργασία ἀνέκδοτη πάνω στὰ ζωντανὰ μνημεῖα μας (λεξιλόγια, συλλογὲς δημοτικῶν τραγουδιῶν κ. ἄ.) πού τὸν κάμουν ἕνα ἀπὸ τοὺς καλύτερους συνεργάτας καὶ συνεχιστὰς τοῦ ἔργου τοῦ καθηγητοῦ Ν. Πολίτη.

Ι. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ

Μιὰ σπάνια προσωπικότητα, πού ἀντιπροσώπευε μέσα στὴν πολιτικὴ τὸν φιλολογικώτερα μορφωμένο, τὸν ἰδεαλιστά. Ἡ «Ζωή» πού τὸν γνώριζε καλὰ καὶ ἤξερε νά τὸν ἐκτιμᾷ ἔπως τοῦ ἔπρεπε, ἔξω ἀπὸ κάθε πολιτικὴ πού δὲν εἶναι δουλιὰ τῆς, θρηνεῖ τὸν πρόωρο χαμό τοῦ διαλεχτοῦ διανοομένου, τοῦ πρωτότυπου συγγραφέα τῆς «Σαμοθράκης» τοῦ μοναδικοῦ Ἴδα, ραίνοντας κι' αὐτὴ μὲ λίγα φτωχολούλουδα τὸ νωπὸ τάφο τοῦ ἀδικοθάνατου.

Monsieur

THR. A. CASTANAKI

43, Rue des Écoles 43

Paris V^e

(FRANCE)